

๖
ห้องขจร

ตำราพิชัยสงคราม

ห้องขจร

อ

355.4

ต367(1)

ร.2

355.4
67 367 (1)
9.2

ตำราพิชัยสงคราม

ของ

กรมศิลปากร

21 ส.ก. 2543

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

นางสนิษนาพรนารท

(ตลับ บุณยรัตพันธุ์)

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันที่ ๑๖ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๒

14426

102995

355.4
๗ ๓

ตำราพิไชยสงคราม

พิมพ์ครั้งแรก	งานพระราชทานเพลิงศพ นายพลตรี พระยารามจตุรงค์ (เพ็ชร บุณยรัตพันธุ์)	พ.ศ. ๒๔๖๘
พิมพ์ครั้งที่สอง	งานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงพิชเยนทรโยธิน (สงัด อินทรโยธิน)	พ.ศ. ๒๔๗๓
พิมพ์ครั้งที่สาม	งานฌาปนกิจศพ เด็กชายอัญชานนท์ ปราโมทย์	พ.ศ. ๒๔๘๐
พิมพ์ครั้งที่สี่	งานพระราชทานเพลิงศพ พันโท หลวงจรูญเรืองฤทธิ์ (รื่น วิภาตนันท์ จรูญเรืองฤทธิ์)	พ.ศ. ๒๕๐๕
พิมพ์ครั้งที่ห้า	งานพระราชทานเพลิงศพ ร้อยเอก ขุนวรรณิตินัย (สอน นิธินันท์)	พ.ศ. ๒๕๑๐
พิมพ์ครั้งที่หก (๑,๕๐๐ เล่ม)	งานฌาปนกิจศพ นางสนิทนรรณรต (ตลับ บุณยรัตพันธุ์)	พ.ศ. ๒๕๑๒

355.4
ต367(1)
ร.2

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พระจันทร์ ท่าพระจันทร์ พระนคร
นางสนธิ์วรรณ บุณยศิริพันธุ์ เจ้าของ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ๒๕๑๒

คำนำ

ในงานฌาปนกิจศพ นางสนิทธนารถ (ตลับ บุญยรัตพันธุ์)
ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม กำหนดวันที่ ๑๖ มกราคม พุทธศักราช
๒๕๑๒ นายพัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่ง
เป็นบุตร ได้มาติดต่อกรมศิลปากร ขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือเรื่อง
ตำราพิไชยสงคราม ของกรมศิลปากร เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ในงาน
กรมศิลปากรยินยอมอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์

หนังสือเรื่องตำราพิไชยสงครามนี้ กรมศิลปากรมีต้นฉบับโบราณ
และสมุดไทยเก็บรักษาไว้ในหอสมุดแห่งชาติ หลายฉบับด้วยกัน
หนังสือเรื่องนี้ได้จัดพิมพ์เป็นเล่มครั้งแรกในงานพระราชทานเพลิงศพ
นายพลตรี พระยารามจตุรงค์ (เพ็ชร บุญยรัตพันธุ์) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙
โดยใช้ต้นฉบับที่จารลงในคัมภีร์ลาน ของเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิราช
(เวก บุญยรัตพันธุ์) บิดา นายพลตรี พระยารามจตุรงค์ (เพ็ชร
บุญยรัตพันธุ์) ซึ่งนางแวว บุญยรัตพันธุ์ ได้นำมาถวายสมเด็จพระเจ้า
บรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัดนวิศิษฎ์ และได้โปรดประทานมายัง
หอพระสมุดฯ เพื่อตรวจสอบฉบับโบราณกับฉบับสมุดไทย ในการพิมพ์
ครั้งนั้นได้พิมพ์ไว้ตามฉบับโบราณ เพิ่มเติมด้วยข้อความในสมุดไทย
ถึงตอนที่จบข้อความว่า “.....บริบูรณ์ทั่วถ้วนน่า อ่านแล้วจงจำฯ”
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงพระ
นิพนธ์ “ตำนานหนังสือตำราพิไชยสงครามคำกลอน” ให้พิมพ์ไว้ใน
ครั้งนั้นด้วย และได้ทรงบันทึกไว้ข้างท้ายว่า ยังมีต่ออีก ในการจัดพิมพ์
ครั้งที่หกนี้ เจ้าภาพในงานฌาปนกิจศพ นางสนิทธนารถ (ตลับ
บุญยรัตพันธุ์) ประสงค์จะพิมพ์ข้อความต่อจากที่พิมพ์ไว้แล้วด้วย จึงได้

ขอให้เจ้าหน้าที่กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ตรวจสอบเพิ่มเติม กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ ได้ตรวจสอบสมุดไทยรวม ๗ เล่ม แล้วได้คัดเลือกเล่มที่มีข้อความและภาพเรียบร้อยให้พิมพ์เพิ่มเติมไว้ตามความประสงค์ของเจ้าภาพ ตอนที่พิมพ์เพิ่มเติมนี้ เป็นตอนที่ว่าด้วยกลศึก ๒๑ กลศึก และว่าด้วยแผนที่ตั้งทัพ สมุดไทยเล่มนี้มีประวัติแจ้งไว้ว่า หลวงวิจิตรวาทกิจ มอบให้หอสมุด ฯ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๖๐ เริ่มข้อความตั้งแต่ “ผู้ว่าอาทิตย.....” จบข้อความว่า “.....มโหรีมา ฯ” ต่อจากนั้นเป็นภาพแผนที่ตั้งทัพต่าง ๆ รวม ๑๗ ภาพ แล้วเริ่มข้อความว่า “ขอพระราชทานทูลเกล้า ฯ ถวาย.....” จบข้อความท้ายเล่มสมุดไทยว่า “.....ขอเดช”

อนึ่ง ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ ได้นำคำแนะนำในการพิมพ์ครั้งแรก พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราพระอักษรภาพ มาพิมพ์ไว้ด้วย และเจ้าภาพได้เรียบเรียงประวัติ นางสนิทธนารถ (ตลับ บุณยรัตพันธุ์) ผู้วายชนม์ ให้พิมพ์ไว้ต่อจากคำแนะนำ

กรมศิลปากรขออนุโมทนาในกุศลราศีทักษิณานุประทาน ซึ่งเจ้าภาพได้จัดบำเพ็ญอุทิศแด่ นางสนิทธนารถ (ตลับ บุณยรัตพันธุ์) เป็นมาตุภูมิฐานธรรม และได้ให้พิมพ์หนังสืออันมีค่าออกเผยแพร่เป็นวิทยาทาน ขอกุศลทั้งนี้จงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ นางสนิทธนารถ (ตลับ บุณยรัตพันธุ์) ผู้วายชนม์ ประสพแต่อริยคุณมณูผลในสุคติสัมปรายภพ สมดังมโนปณิธานของเจ้าภาพทุกประการ เทอญ.

กรมศิลปากร

๓ มกราคม ๒๕๑๒

คำปรารภ

ในงานฌาปนกิจศพคุณแม่ของข้าพเจ้า ซึ่งได้ปรึกษากับพี่ ๆ น้อง ๆ ถึงหนังสือแจกในงานอันเป็นประเพณีอุทิศส่วนดีของหนังสือให้เป็นกุศลบุญแก่คุณแม่ในสัมปรายภพ นั้น ต่างเห็นร่วมกันว่าตระกูลของเราเป็นตระกูลทหาร บรรพบุรุษทุกรุ่นได้มีส่วนช่วยในการธำรงรักษาเอกราช และความสงบภายในมาแล้ว แม้แต่ลูกของคุณแม่ พี่ชายใหญ่ก็ได้ไปในงานสงครามสมัยเอเซียบูรพา ข้าพเจ้าเองก็ได้มีส่วนช่วยปราบปรามอยู่ในสงครามบ่อนทำลายขณะนั้น สมควรจัดพิมพ์หนังสือที่มีประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องทัพศึก อันอาจประยุกต์มาเป็นทางปฏิบัติได้ เพื่อความมั่นคงธำรงอยู่ของชาติก็จะสมสมัย เป็นกุศลกรรมที่ยังจะถูกใจคุณแม่มาก หากท่านมีญาณวิถียะพึงทราบ เพราะคุณแม่ของข้าพเจ้าท่านเป็นนักสู้ตัวจริง ทั้งต่อสู้ชีวิต ต่อสู้ภัยอันตราย อันเป็นประวัติภายในครอบครัว ลูก ๆ ทราบกันดี ข้าพเจ้าก็นึกได้ถึงเมื่อครั้งเป็นนักเรียน จำโคลงบทลิลิตตะเลงพ่ายของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ได้ตอนหนึ่งว่า

“จงแจ้งแห่งเหตุเบื่อง โปราณ

เป็นประโยชน์ยุทธการ

กล่าวไว้

เอาใจทหารหาญ

เร่งรีบ อยู่หนา

อย่าระคนปนใกล้

เกลือกกลัวขลาดเขลา

หนึ่งรู้พยุหศึกไสร

สบสถาน

เจนจิตวิทยาการ

กาจเกล้า

รู้เชิงพิชัยชาญ

ชุมค่าย ครอบนา

อาจจะรอนรณแผ้ว

แผกแพ้วพั้งหนี่”

อันเป็นหลักยุทธศาสตร์ของโบราณ ตามตำราพิชัยยุทธ์ ถ้าจะ
ถอดความโดยประยุกต์จะเห็นหลักการ ดังนี้

๑. มีการนำทัพดี	กล่าวหาญ อดทน ไม่หลงผิด
๒. กำลังพล	การส่งกำลังบำรุงดี ขวัญทหารดี
๓. การข่าวดี	รู้กำลังและการเคลื่อนไหวของ
ข้าศึกทุกสถานการณ์
๔. มีความรู้ทางวิชาการ	หรือชำนาญในเชิงยุทธ์
๕. ทางยุทธการ	รู้จักวัดค่าภัย หรือนัยหนึ่งศูนย์
ทางยุทธการ

ซึ่งจะเห็นได้ว่า เป็นงานทางทหารของ เสธ. ๑, เสธ. ๒, เสธ. ๓, เสธ. ๔ ในปัจจุบันนั่นเอง เห็นได้ชัดเจนว่า ของเก่านั้นก็คือของใหม่ ยิ่งเก่ามาก ก็ยิ่งใหม่มาก จึงตกลงใจร่วมกันจัดพิมพ์ตำราพิชัยสงครามของโบราณขึ้น ด้วยเหตุประการนี้ ขอคุณผลเจตนาที่ลูก ๆ มุ่งมั่นให้ประเทศชาติของเรา ประสบความสงบสันติมีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรืองสืบไป อันหนังสือนี้อาจมีประโยชน์ แม้เทียบได้เพียงน้ำหยดเดียวในมหาสมุทรก็ตาม คุณแม่ที่รักของลูกคงถูกใจ และขอคุณกรรมอัน จงเป็นผลแก่คุณแม่ของลูกในสัมปรายภพด้วยเถิด.

พัฒน์ บุณยรัตพันธุ์
ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี

๑๖ มกราคม ๒๕๑๒

นางสนิทธนารอด
(ตลับ บุญยรัตพันธุ์)

ชาตะ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๒๔

มรณะ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๑

ประวัติ

คุณแม่ตลับ บุญยรัตพันธุ์ เกิด ๓ ๖ ปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๔๒๔
ตำบลเสาชิงช้า พระนคร เป็นบุตร คุณยายพุ่ม และ คุณตาสาย

ในครั้งกระนั้นยังไม่มีนามสกุลใช้ ภายหลังประกาศพระราช
บัญญัติขนานนามสกุลแล้ว ทายาทผู้สืบสายต่างก็ตั้งนามสกุลวงศ์ของ
ตนขึ้น สายใดมีแต่ธิดาหรือไม่มีทายาท ชื่อสกุลก็ไม่ปรากฏ ฉะนั้น
เพื่อให้ลูกหลานได้ทราบเป็นทางสืบเสาะเครือญาติ จึงขอท้าวความไว้

คุณยายพุ่ม เป็นบุตรพระยาเกษตรรักษา มีนิวาสสถานอยู่ริมแม่น้ำ
เจ้าพระยา (ตรงท่าเกษมติดกับธนาคารชาติในปัจจุบันนี้) ตำบลบาง
ขุนพรหม พระยาเกษตรรักษาผู้นี้ เมือยังมีบรรดาศักดิ์เป็นพระพิพิธ
โกศัยกับพี่ร่วมบิดามารดากัน ๓ ท่าน คือ พระยาเทพอรชุน (สืบสกุล
ว่า “สุนทรารชุน”) พระยาราชวรานุกูลและพระยาราชภักดี ร่วมกันสร้าง
วัด ได้รับพระราชทานนามว่า “วัดสามพระยา” ปรากฏมาจนทุกวันนี้

คุณยายพุ่มได้สมรสกับคุณตาสาย ข้าราชการฝ่ายราชทัณฑ์ สังกัด
ในพระยาราชรองเมือง แต่ชีวิตสมรสดำเนินอยู่ในระยะอันสั้น คุณ
ตาสายได้ถึงแก่กรรม ทั้งบุตรน้อยไว้ ๒ คน คือ คุณป้าพร้อม ศรีหงษ์
กับ คุณแม่ตลับ บุญยรัตพันธุ์

เมื่อคุณแม่ตลับเจริญวัยขึ้น คุณยายได้นำไปถวายตัวเป็นข้าหลวง
ในพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าจุฑาทิธินราชกุมารี (สมัยนั้น ๆ ของ
กรุงรัตนโกสินทร์นั้น บรรดาข้าราชการ, คหบดี ต่างชวนขวายเป็น
ทางที่จะส่งธิดาเข้าไปอยู่ในกำแพงพระบรมมหาราชวัง เพื่อศึกษาขนบ

(๒)

ประเพณีและสรรพวิชาการอันควรแก่กุลสตรี ซึ่งเป็นแห่งเดียวเหมือน
วิทยาลัยสตรีในสมัยนั้น) ครั้นอายุพอสมควรจึงทูลลาออกมาสมรสกับ
ขุนสนิทนรนาถ (เพิ่ม บุญรัตพันธุ์) ซึ่งขณะนั้นมีสัญญาบัตรเป็น
นายรองสนิทมหาดเล็ก ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
บุตรจ่ารงค์ (กลิ่น บุญรัตพันธุ์) แห่งกรมพระตำรวจหลวง (บุตรเจ้า
พระยาภูธรราชย์) กับท่านเกษร (บุตรพระยาโชดิกกราชเศรษฐี-ทองจีน
ไกรฤกษ์) มีบุตรธิดา ดังนี้

น.ส. รำไพ บุญรัตพันธุ์
พันตรี พร บุญรัตพันธุ์
นายเทพ บุญรัตพันธุ์
ธิดา สิ้นชีวิตแต่เยาว์วัย
นางรำพรรณ ตีรจินดา
นายพัฒน์ บุญรัตพันธุ์
นายไพศาล บุญรัตพันธุ์
นายภิญโญ บุญรัตพันธุ์

โดยทั่วไป คุณแม่เป็นผู้มีสุขภาพดีและแข็งแรง นอกจากจะปวด
ตามขาและเอวเป็นครั้งคราวอันเป็นปกติวิสัยของผู้ชรา ในระยะหลัง
เวลาปวดมักจะมิใช่และความคันโลหิตแปรปรวน ลูกๆ ได้รับหอมมา
รักษาทั้งที่บ้านและนำไปรักษาตัว ณ โรงพยาบาลหลายครั้ง ๆ สุดท้าย
ได้ถึงแก่กรรมด้วยความสงบ ณ โรงพยาบาลหญิง ตำบลพญาไท เมื่อ
วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๑๑ เวลา ๑๘.๐๐ น. รวมอายุได้ ๘๗ ปี

(๓)

ลูกทุกคน พอใครโตพอจะรู้ความ สิ่งแรก จะเห็นคุณแม่เห็นด
เห็น้อยตั้งแต่เข้าจนเย็น ส่วนมากถึงค่ำ โดยทำงานเพื่อคุณพ่อและ
ลูก ๆ ๗ คน แม้มีคนช่วย คุณแม่ก็มียอมละเลย ครั้นเมื่อลูกโต ๆ ไปหมด
ก็รับหลานคนนั้นบ้างคนนั้นบ้างมาเลี้ยง

คุณแม่เป็นคนขยัน มีฝีมือในการทำกับข้าว เพราะฝีมือทำกับข้าว
ของคุณแม่ ทำให้คุณแม่ต้องเห็นดเห็น้อยมากขึ้น มักจะถูกขอร้องหรือ
บอกบุญบ่อย ๆ ซึ่งคุณแม่ก็เต็มใจรับช่วยโดยไม่เห็นแก่เหนื่อยทุกงาน

คุณแม่เป็นผู้โอบอ้อมอารีและเผื่อแผ่แก่ทุกคน จึงเป็นที่รักของ
ลูกหลานและผู้ใกล้ชิด เมื่อคุณแม่มาจากไปจึงรู้สึกกว้างขวางว่าเหว่ นับแต่
นั้นลูก ๆ และหลานจะไม่ได้พบเห็นคุณแม่อีกแล้ว ขอกราบให้วิญญาณ
อันบริสุทธิ์ของคุณแม่ได้รับทราบไว้ด้วย ถ้าชาติหน้ามีจริง ขอให้พวก
เราลูก ๆ ทุกคนได้เป็นลูกของคุณแม่ที่ลูกรักและเคารพทุกชาติไป

ขอกุศลผลบุญที่คุณแม่ได้สร้างสม รวมทั้งความดีที่คุณแม่หาคอย
ไว้ อีกทั้งแรงอธิษฐานของลูก ๆ จงดลบันดาลให้วิญญาณของคุณแม่ไป
สู่วิมานแห่งกุศล ณ สัมปรายภพ เทอญ.

บุตรธิดา

ตำราพิไชยสงคราม

คำนำ

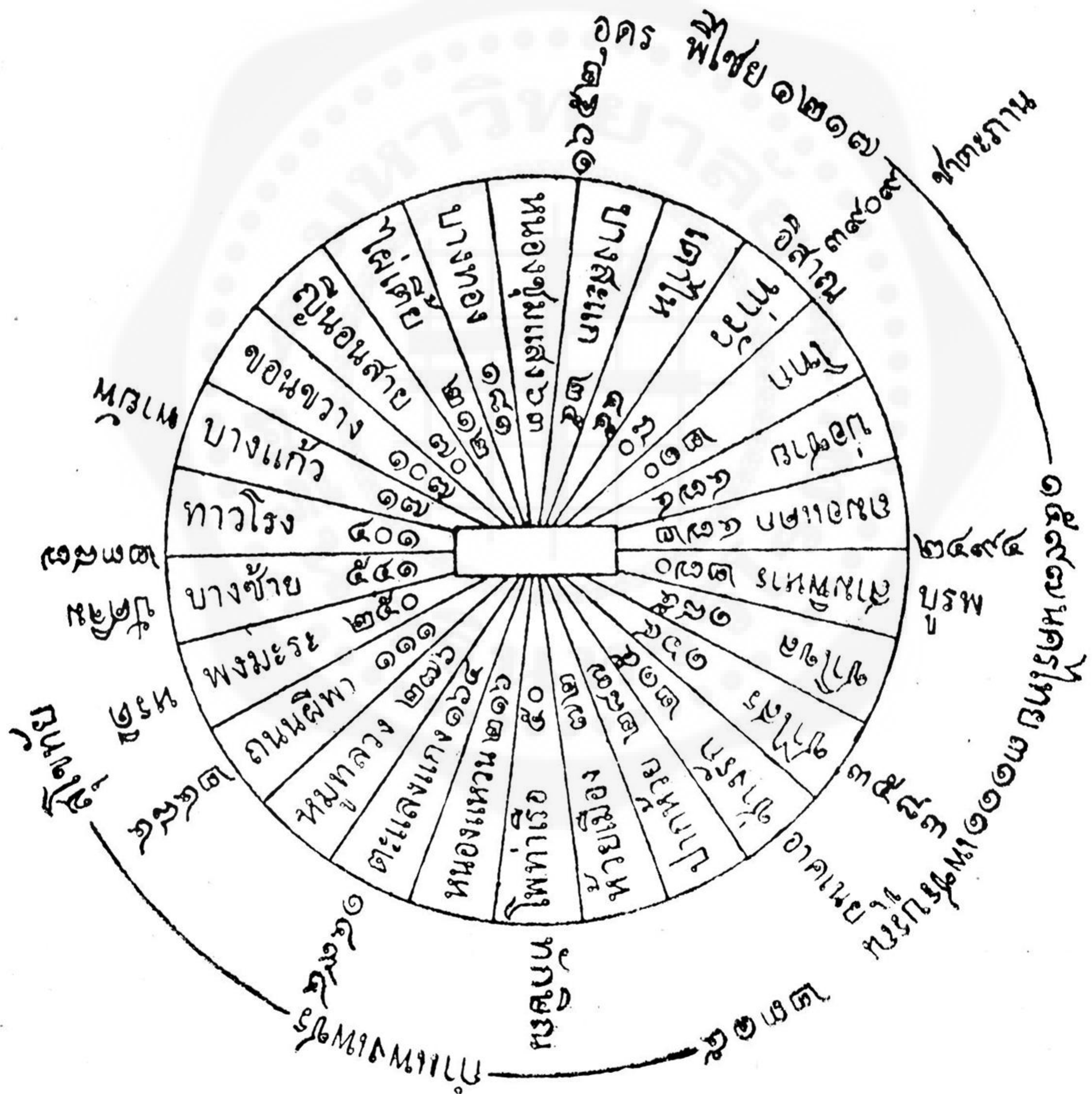
เมื่อพิมพ์ครั้งที่ ๑

หนังสือตำราพิไชยสงคราม คำกลอนในสมุดเล่มนี้ พิมพ์จากฉบับเดิมของเจ้าพระยาศรีธรรมราช (เวก บุนยรัตพันธุ์) ผู้เป็นบิดาของนายพลตรี พระยารามจตุรงค์ นางแวว บุนยรัตพันธุ์ ผู้เป็นมารดา นำมาถวายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัตน์วิศิษฎ์ ด้วยทรงพระเมตตาโปรดรับจะจัดการพิมพ์หนังสือแจกช่วยในงานพระราชมหามงคล พระยารามจตุรงค์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัตน์ฯ จึงประทานมายังหอพระสมุดฯ เพื่อให้สอบกัฉบับที่มีอยู่ในหอพระสมุดฯ เสียก่อน แล้วโปรดให้พิมพ์ตามอักขรวิธีที่จารไว้ในคัมภีร์ลานต้นฉบับ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่นักเรียนที่จะสอบสวนอายุของคำกลอนนี้ ข้าพเจ้าอนุโมทนาในพระดำริ และเพื่อจะเพิ่มพูนประโยชน์แห่งพระดำรินี้ ได้เรียบเรียงเรื่องตำนานหนังสือพิไชยสงครามตามที่หอพระสมุดฯ ได้สอบสวนทราบความเพียงพอ พิมพ์ไว้ด้วย.

ตำนานหนังสือตำราพิไชยสงคราม

อันหนังสือตำราพิไชยสงครามนี้ ปรากฏในหนังสือพระราชพงศาวดารกล่าวว่า “สมเด็จพระรามาธิบดี (พระองค์ที่ ๒) แรกให้ทำตำราพิไชยสงคราม” เมื่อปีมะเมียสัมฤทธิ์ศก (พ.ศ. ๒๐๔๑) และมีเค้าเงื่อนเป็นที่สังเกตว่า ดูเหมือนสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจะได้ให้แก้ไขหรือเพิ่มเติมตำราพิไชยสงครามของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ อีก

ครั้ง ๑ เห็นเค้าเงื่อนข้อนี้ ด้วยปรากฏแผนที่เมืองพิษณุโลกอยู่ในตำรา
 พิไชยสงคราม แผนที่นั้นบอกระยะทางที่ได้สำรวจตั้งแต่เมืองพิษณุโลก
 ไปถึงตำบลและเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ติดต่อกันโดยรอบทุกทิศ เห็นจะทำขึ้นเมื่อ
 ครั้งสมเด็จพระนเรศวร ฯ ทรงครองเมืองพิษณุโลก ในเวลาเมื่อได้ทรง
 ศึกษาทราบตำราพิไชยสงครามของพม่ามอญแล้ว จึงมาคิดชำระตำรา

แผนที่เมืองพิษณุโลกในตำราพิชัยสงคราม

พิไชยสงครามไทยให้ดีขึ้นสมัย เช่นกระบวนใช้ปืนไฟใหญ่น้อยเป็นต้น
ด้วยในสมัยครั้งสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ทรงแต่งตั้งตำราพิไชยสงคราม
ยังหาชำนาญชำนาญการใช้ปืนไฟไม่ ภายหลังครั้งสมเด็จพระนเรศวร ฯ มา
ก็เห็นจะมีการตรวจแก้และเพิ่มเติมตำราพิไชยสงครามอีก แต่หากไม่มี
จดหมายเหตุปรากฏ เพราะบ้านเมืองก็ยังมียศสงครามต่อมา ความ
จำเป็นต้องใช้ตำราพิไชยสงครามยังมีอยู่ไม่ขาด แต่ตำราพิไชยสงคราม
ที่แต่งขึ้นหรือที่ชอบใช้กันในตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา เห็นจะเป็นไป
ชอบข้างทางเชื่อนิมิตเวทมนตร์และอยู่ยงคงกระพันชาตรีเสียโดยมาก
พาให้การศึกษาตำราส่วนซึ่งเป็นยุทธศาสตร์และยุทธวิธีเสื่อมลง ข้อนี้
มีเรื่องปรากฏว่าเป็นเหตุอันหนึ่ง ซึ่งเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าซ้ำศึก

มาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้ ปรากฏว่าได้มีการตรวจชำระตำรา
พิไชยสงครามครั้ง ๑ เมื่อในรัชกาลที่ ๓ สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหา
ศักดิพลเสพย์ เป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ได้ทรงชำระ แกลง
ความไว้ในบานแผนก ดังนี้

“วัน ๒๓ ๘ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๘๗ ปีระกานักสัตวสัพทก (พ.ศ.
๒๓๖๘) เพลาเช้าโมงเศษ พระบาทบรมนารอบพิตร สมเด็จพระ
พุทธเจ้าอยู่หัว กรมพระราชวังบวรสถานมงคล เสด็จออก ณ พระที่นั่ง
ศิวโมกชพิมานโดยบุรพาภิมุข ทรงสมาทานเบญจศีลแล้ว ถวาย
สังฆภัตตาทานแก่พระภิกษุสงฆ์เป็นวาระพระวินัยมุณี วัดอรุณราชธาราม
เป็นประธาน มีพระราชปริหาณุดำหรัว่า พระพิไชยสงครามสำหรับ
ราชณรงคนี้ ท่านที่เป็นทศปาโมกข์อาจารย์ ผู้รักษักรัพรหมสาตรทาง
ไสยเวท หากกรจนาร้อยกรองตกแต่งไว้ ก็เพื่อจะให้เป็นที่ทานุหิต

ประโยชน์แก่พระมหานครอันใหญ่อันเป็นที่ตั้งแห่งบวรพุทธศาสนา ตาม
ลำดับกระษัตริย์สืบ ๆ กันมา อาจารย์แต่ก่อนผู้รู้คัมภีร์สาตราพระพิไชย
สงครามนั้นมีมาก ทุกวันผู้ซึ่งจะรู้หนังสือเล่มมโหฬารถอยลงไม่บริบูรณ์
หนึ่ง ผู้ซึ่งจะมีเพียรเล่าเรียนศึกษาก็หาผู้ที่จะบอกให้รู้พิสดารไม่ พระราช
ตำหรับพระพิไชยสงครามในหอหลวงเป็นอันมาก ก็มีอยู่เป็นหลายฉบับ
จำลองคัดต่อ ๆ สืบกันมาพื้นเพือน ชำกันบ้างผิดกันบ้าง ลางฉบับต้น
ต้องกันปลายผิดกัน ลางฉบับปลายต้องกันต้นผิดกัน ไม่เป็นหมู่
เป็นเหล่า หาเป็นอันฉบับหมวดกองไม่ ขุนพลผู้ภักดีจะกระทำการฉลอง
พระเดชพระคุณต่อสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวจะไว้ชื่อในแผ่นดิน มีเพียร
อุสาหะจะศึกษาอาศัยตามตำหรับเล่มก็พึงจะรู้เป็นอันยาก จึงมีพระราช
บันทูลดำรัสสั่งพระจำวน้องยาเธอ พระองค์เจ้าสุริยวงษ์^(๑) ให้จัดเข้า
ทูลลอองธุลีพระบาทที่มีสติปัญญาชำระคัมภีร์สาตราพยากรณ์ฤกษ์บนล่าง
วิธีวิชาไมยมนต์เลขยันต์เลอาถันไม้ข่มนาม แลพระราชพิธีข่มนามที่
พยุหะฉลาคในการเรียบเรียงถ้อยคำแลอรรถมคธภาคออกเป็นสยามภาค
ได้ จะให้ชำระพระราชตำหรับพระพิไชยสงครามให้ถูกถ้วนเป็นหมู่
เป็นเหล่ามิให้พื้นเพือน ให้เห็นรู้อย่าง โดยหวังพระราชหฤทัยประสงค์
จะได้สืบกระษัตริย์อันจะดำรงพื้นพิภพปริมณฑล พระราชศรีมโหฬาร
พระมหานครศรีอยุธยาอันใหญ่ แล้วจะได้เป็นที่ตั้งมั่นแห่งพระบวรพุทธ
ศาสนา กว่าจะถ้วน ๕๐๐๐ พระวษา ทั้งจะสงเคราะห์ปกป้องสมณ
พราหมณาจารย์ ทวยราษฎร์ให้ได้ซึ่งความสุขด้วย ใช้พระไทยจะอุสาหะ
ด้วยโลภมูล โทสมูล โมหมูล นั้นหามิได้ ตั้งพระไทยจะดำรงพระพุทธ

(๑) เป็นพระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ ๑ ต่อมาได้เป็นกรมหมื่นสวัสดิวัย ครั้นถึงรัชกาล
ที่ ๔ เลื่อนเป็นกรมหลวงพิเศษศรีสวัสดิ์สุขวัฒนวิชัย

สาธนาถ่ายเดี่ยว ผลานิสงส์การพระราชธุระนี้ ขอให้เป็นบัจจัยแก่
พระนิพานในอนาคต พระตำหรับพระพิไชยสงครามนี้จะได้ปรากฏ จุ
หลักศิลาอยู่สนกัลปาวสาน

พระเจ้าน้อยยาเธอรับพระราชปริหาญ จัดข้าทูลออกธูลีพระบาท
ผู้มีสติปัญญาได้พระยาบำเรอบริรักษ์ จางวางมหาดเล็ก ๑ พระมหาวิชา
ธรรม จางวางราชบัณฑิต ๑ หลวงลิขิตปรีชา เจ้ากรมอาลักษณ์ ๑
หลวงสุธรรมมาจารย์ ๑ พระโหราธิบดี จางวางโหรพระราชวังหลวง ๑
พระทเวะโลกย์จางวางโหร ๑ หลวงญาณเวท ๑ หลวงไตรเพท
วิไศรย ๑ ขุนโลกย์พรหมपालักรม ๑ รวม ๙ นาย พระเจ้าน้อง
ยาเธอเป็นแม่กอง

ครั้น ณ วัน ๕ ๖ ๗ ค่ำ ปีระกาสัฟศก พร้อมกัน ณ พระที่นั่ง
พุทธาสุวรรณค์ หลวงลิขิตปรีชาเจ้ากรมอาลักษณ์ เชิญพระตำหรับพระ
พิไชยสงครามข้างที่ออกมา เป็นพระสมุคพระราชตำหรับ ๑๔ เล่ม ให้
ลงมือจับชำระสอบสวนกัน ที่พื้นเพื่อนวิปลาตซักกันก็วงกาทกแต่ให้ถูก
ถ้วน แล้วขึ้นกราบทูลพระกรุณาทุกเวลาเสด็จออกถวายสังฆภัตทาน
ทรงฟังธรรมเทศนาเข้าเย็น ภาพระทัยบ้าง ทรงชำระวงกาดัดแปลงบ้าง
โปรดให้ออกมาเรียบเรียงชำระใหม่บ้าง แต่ได้ชำระพระตำหรับพระ
พิไชยสงคราม ณ ๖ ๗ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๘๗ ปีระกาสัฟศก จนถึง
ณ วัน..... จึงสำเร็จ ให้คัดส่งเข้าไว้ข้างที่ฉบับหนึ่ง ไว้ ณ หอ
หลวงฉบับหนึ่ง”

ถ้าว่าตามความสันนิษฐาน เห็นว่าหนังสือตำราพิไชยสงครามตั้ง
แต่สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ทรงแต่งขึ้นแล้ว คงจะมีฉบับสืบมาทุก

เมื่อแต่อาศัยเหตุ ๒ ประการคือ เป็นตำราซึ่งมักปกปิดกัน ด้วยถือว่า
 สำหรับแต่ผู้ซึ่งจะเป็นนายทัพนายกองอย่าง ๑ กับอีกประการ ๑ เป็นสมัย
 ซึ่งยังไม่มีวิธีพิมพ์หนังสือ ฉบับที่มีอยู่จึงน้อย ใครจะคัดลอกได้จะฉบับ
 บริบูรณ์แห่ง เป็นเช่นนั้นมาแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ครั้นกรุงศรี
 อยุธยาเสียแก่พม่าข้าศึก ต้นฉบับหนังสือตำราพิไชยสงครามที่มี
 บริบูรณ์ เช่นฉบับหอหลวงเป็นต้น ก็เลยสูญ เหลืออยู่แต่ฉบับที่มี
 ผู้คัดลอกไว้ได้แห่งละเล็กละน้อย มักเป็นตำราที่แต่งใหม่ในปลายสมัย
 กรุงศรีอยุธยาเป็นพื้น เมื่อมารวบรวมในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จึงมักซ้ำ
 กันและกันเพื่อน ดังกล่าวในบานแผ่นกของสมเด็จพระบวรราชเจ้า
 มหาศักดิพลเสพย์ แม้ตำราพิไชยสงครามที่รวบรวมชำระครั้งนั้น เป็น
 หนังสือกว่า ๑๐ เล่มสมุดไทย เดิวนั้นก็ไม่มีแห่งใดที่จะบริบูรณ์ครบ
 จำนวนสักแห่งเดียว

เมื่อพิจารณาเหตุตัวเรื่องในหนังสือพิไชยสงครามเพียงที่มีปรากฏ
 อยู่ ดูเหมือนตำราเดิมจะแบ่งเป็น ๓ แผนก คือว่าด้วยเหตุแห่งการ
 สงครามแผนก ๑ ว่าด้วยอุบายสงครามแผนก ๑ ว่าด้วยยุทธศาสตร์
 และยุทธวิธีแผนก ๑ การถือนิมิตต์ฤกษ์ยามและเลขยันต์อาถรรพศาสตร์
 ก็จะมีมาบ้างแล้วแต่โบราณ แต่มาเชื่อถือกันแก่กล้าขึ้นในตอนปลาย
 สมัยกรุงศรีอยุธยา ตำราพิไชยสงครามที่ปรากฏอยู่จึงเป็นตำราคุณนิมิตต์
 ฤกษ์ยาม และทำเลขยันต์อาถรรพศาสตร์เสียโดยมาก ตำราการรบพุ่ง
 และอุบายสงครามเหลืออยู่แต่ที่เก็บใจความแต่งเป็นกลอน สำหรับ
 ท่องบ่นให้จำขึ้นใจอย่างเช่นที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้.

[୩]

ต้นฉบับตำราพิไชยสงคราม ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิ
วัฒนวิศิษฎ์ประทานมา เมื่อเอาจามาสอบกับฉบับที่มีอยู่ในหอพระสมุด ฯ
เห็นตรงกัน แต่ฉบับหอพระสมุด ฯ ยาวกว่าฉบับที่ได้มา จึงได้ให้
คัดมาพิมพ์ต่อท้ายไว้ด้วย

หนึ่ง เจ้าภาพได้เรียงประวัติผู้มรณะถวายสมเด็จ ฯ กรมพระสวัสดิ์
 ไว้ ได้ประทานมาพร้อมกับต้นชะบับตำราพิไชยสงคราม จึงได้พิมพ์ไว้
 ต่อค่านำ^๕

กรรมการขอนแก่นโมทนาในกุศลบุญราศีทักษิณานุประทาน ซึ่งเจ้าภาพ
งานศพ นายพลตรี พระยารามจตุรงค์ ได้บำเพ็ญเป็นบัตติทานมัยใน
วาระ^๕นี้ด้วย.

ทำ ณ กรุงเทพมหานคร สภานายก

หอพระสมุดวชิรญาณ

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๘

พระบวระพิไชยสงคราม

ตำรับไถ่

๑๖ นโมนมัสสวาย	อิสวรนารายณ์
อันเปนปิ่นโลกีย์	
ขอพระศรีสวัสดิ์จมี	เดโชไชศรี
กำจัตวิปัตตานา	
ตำนานบุญโบราณสืบมา	ประสิทธิวาจา
ประเสริฐให้เชี่ยวชาญ	
เราท่านร่ำเรียนชำนาญ	สำหรับทหาร
จะร่ำจะเรียนสืบไป	
ศรีสวัสดิ์เดโชชัย	เรื่องฤทธิปาไกร
สำหรับพิไชยสงคราม	
นพพระบาทนารถทรงนาม	นพโลกย์ทั้งสาม
มีอาจเปรียบขุนปาน	
ท้าวไทไชสีห์โองการ	พลเรือนทหาร
รับสั่งใส่เกล้าเกษ	
จัดแจงแต่งพยุหโยธา	พลช้างพลม้า
อีกพลรบครบครัน	

จัดทหารชาญเข้มแข็งขยัน	เร่งรัดเลือกสัน
ผู้ไวผู้แวนแวนการ	
เกินไว้ให้เสร็จโดยวาร์	สำเหนียกเสียดสาร
ให้รู้การศึกทุกอัน	
ปืนใหญ่หน้าไม้เก้าน	ใหญ่่น้อยจงสัน
ให้เลือกแต่ล้วนอย่างดี	
แหลนหลาวทวนง้าวทาวจรี	กันถัดหัดถิ
ทั้งไล่แลหนีเขี้ยวชาญ	
อาลักษณ์รับพระราชโองการ	นอบน้อมทูลสาร
แล้วลงลิขิตปักใจ	
นบบาทนรนาธกลาไคล	สั่งแถมหาคไท
นายเวนสาลาโดยมี	
กำหนดกฎเกณฑ์บาญชี	เร่งรัดสัจคดี
หมายบอกจงทั่วทั้งหลาย	
พระหลวงขุนหมื่นพันทนาย	ทั่วทั้งสองฝ่าย
ทหารพลเรือนชุกกัน	
นาหมื่นลงมานาพัน	ให้ชุมนุมกัน
จงพร้อมศาลาลูกขุน	
คิดอ่านราชการปองปุน	มอบเลกประมุน
ตั้งนั้นจะได้เท่าใด	

ไพร่หลวงสมนอกสมใน	คิตควนตราไตร
ให้จัดจงบเสร็จซ้ายขวา	
เมืองเอกโทตรีจัตวา	มิตราให้หา
เข้ามาจงทุกกระทรวง	
เจ้าพญาแลพญาพระหลวง	หัวเมืองทั้งปวง
ก็มาอเนกเนืองนอง	
อาลักษณ์แต่งทับทูลฉลอง	ตั้งเปนนายกอง
แลยกกระบัตร์เกียกกาย	
ปีกป้องกองเล่นภาสาย	ช้างม้ามากมาย
ทั้งพวกรถนানা	
นมัสตุอาริยวุตา	ผู้แต่งตำรา
โบราณราชอันมี	
ถ้าว่าเมืองใดก็ดี	ท่านท้าวจักรี
เสวยสมบัติสรวรยา	
จะใช้อำมาตเสนา	ผู้มีปัญญา
ไปราชการสงคราม	
หาโชคเพลาวันยาม	ให้เลือกเอานาม
ผู้ไปยุทธจตฺติเจริญไชย	
ถ้าว่าชะตาผู้ใด	ให้คุณท้าวไทย
ผู้ผ่านพิภพโลกา	

ให้คุณทั้งเมืองพารา
แลได้ทั้งโชกจตุรง

จับในชะตา

คิดอ่านแคว่นการมั่นคง
ไปยุทธชำระสงคราม

ผู้ปรีชาแย่ง

ปรราชศัตรูเกรงขาม
ประสิทธิเดชมหิมา

ไชยเยชดงาม

ทั่วทุกประเทศนานา
จตุรงค์เรืองสืบไป

ภพพระเดชา

ถ้าว่าชะตาผู้ใด
บเปนครุณในสงคราม

จตุรงค์บหมี่ได้

ศึกเสี้ยนศัตรูปะขาม
เขาขัณฑ์ได้ก็จำไป

ใช้ไปสงคราม

ราชการอย่าได้ไวใจ
อย่าทำให้เสียราชการ

เปนนายกองใหญ่

ให้ตั้งสวัสดิ์เป็นประธาน
จงเที่ยงอย่าแปลกทำตาม

ลบบวกขุนหา

เอาเศศให้ต้องด้วยนาม
ทั้งยุกกระบัตร์เกียกกาย

นายกองสงคราม

นายทบ้นายกองทั้งหลาย
เอาเศศให้ต้องตำรา

ขุนหารบวาทาย

ได้ส่วนผู้ใดจงตรา
ให้ถ้วนทั้งแปดพระองค์

เอาคนการต่งลง
มาบวกด้วยเกณฑ์ตรา

เอาพิศยี่สิบเจดตำรา
ตั้งไว้อย่าได้นิ่งนาน

สามลบคือแก้วตรีการ
ในพระบารมีตา

ถ้าเสลดดต่ำลงมา
คือพระเนาวะหรรณ

หานไปอย่าให้เสศสูญ
ผิสูงเร่งให้ลบลง

ได้เสศผู้ใดมั่นคง
ให้ตราตั้งไว้จงดี

เสศหนึ่งชื่อครุฑปักษี
พยักฆนามมहिมา

เสศสามสี่ห้านามราชา
นภาพชื่อราชสีห์

หานไปได้เสศทุกที
นนชื่อสุนัขนาม

กำลังเทวา

อินทรีย์อันปลง

บวกเพิ่มเกณฑ์มา

เอาสามสิบหาร

เอานพเทวา

ถ้าตำบวกหนุน

เสศนั้นประสง

เสศสองธิบตี

เสศนฤทธา

ผู้ได้เสศสี่

เสศห้าสมณชีพรามณ	ชื่อมุสิกกะนาม
พฤห์ศบตีอาจารย์	
เสศหกนายกองผู้หาร	อชันามสถาน
สถิตในป่าพงพี	
เสศเจดเยวราชอันมี	นามนาควิถี
คือสีกระบี่หฤมาน	
เสศแปดคือพระยาชสาร	มีฤทธิห้าวหาร
แลอยู่ในป่าหิมวัน	
ลบบวกคุณทานอย่าผัน	ทำตามชอบธรรม
เปนศรีสวัสดิมงคล	
มีไชยได้ชะเลยเกิดผล	แต่งช้างแต่งพล
อย่าเพี้ยนฉบับโบราณ	
ให้นายกองพลสถาน	ลบบวกคุณหาร
แต่โดยฉบับมีไชย	
ได้เสศในกองผู้ใด	เปนมิตรสบไสม
อันชอบด้วยนามแก้กัน	
มัทยัคสัจจชื่อโดยธรรม	คิดอ่านด้วยกัน
จงเปนมิ่งมิตรอันเดียว	
พร้อมคิดพร้อมการนับเฉียว	เข้าคิตกกลมเกลียว
ชอบการราชดงาม	

ผู้เสศหมิต้องคว้านาม	ปราบเสี้ยนสงคราม
ขัดข้องบ่คล่องมิดี	
บริวารวอระราชมีสีร	เดชะ ^๕ ทง ^๕ น
ก็เกิดสวัสดิมงคล	
มีไชยได้ชะเลยเกิดผล	เสศพญายล
มิชอบบังเหตุใจเอง	
กาลมรณะอะริเกรง	พิโรธกันเอง
จะเกิดพยาธิบสบาย	
พรัดพรากจากกัน ^๕ ทั้งหลาย	ให้เร่งชวนชวาย
ผ่อนผันเอาเสศจงดี	
ช่างม้าให้ได้นามศรี	สำหรับผู้ ^๕ ขี่
ประกอบให้ชอบชวนใจ	
หนึ่งโสดบ่ ^๕ นบ่ภพไตร	โองการใช้ไป
ให้ปราบเสี้ยนศัตรู	
ให้เร่งอ่านเขียนเรียนรู้	ถ้า ^๕ แม่นศัตรู
มา ^๕ ตั้งจะใกล้ได้ผจญ	
ให้แต่งตั้งทัບขุนพล	ยี่สิบเบ้ากล
ตำหรับอันกล่าวโดยมี ฯ	

๑ ร่าย กลหนึ่งฤทธิ์ กลสีหจักร กลลักษณะซ่อนเงื่อน กลเถื่อน
 กำบัง กลพังผู้ผา กลม้ากินสวน กลพวนเรือโยง กลโพงน้ำบ่อ

กลพ้อช้างป่า กลฟ้างำดิน กลอินทรพิมาน กลผลาญศัตรู กลชูพิศ
 แสง กลแข่งให้อ่อน กลยอนภูเขากลเย้าให้ผอม กลจอมปราสาท
 กลราชปัญญา กลฟ้าสนั่นเสียง กลเรียงหลักยืน กลปิ่นพระราม ฯ

๑๖ โหราสาตพิไชยสงคราม มีแจ้งทุกนาม
 จงเรียนให้รู้แต่างคน
 ให้แต่งทวยหารชาณุกนัล ณรงค์ปลอมปน
 งามอาจไปลาคลอบคุด
 ทับค่ายฝ่ายศึกศัตรู เข้ามาตั้งอยู่
 ที่นั้นจะเป็นนามใด
 มีเขาจอมปลวกต้นไม้ ต้นหนึ่งสูงใหญ่
 นามครุฑธ้อย่าได้อางนาง
 ถ้างัดแนวป่าริมทาง นามพยัคฆ์โดยปาง
 เสียงปีบประเปรียงเวียรวัน
 ฝั่มสามต้นเรียงรัน ภูเขาคิมวัน
 จอมปลวกอันใหญ่มหิมา
 ตั้งนี้อาจารย์ถา พิปรายตำรา
 ชื่อสี่หรรษนามสถาน
 ไกลบ้านแทบทางโบราณ สุนัขห้าวหาน
 ตั้งรายแทบทางซึ่งไป

ใกล้คลองห้วยแม่น้ำไหล	บังคับซื้อไว้
ว่านากคนามโดยการ	
ดินโพรงปลวกหล้าอาหาร	มุสิกนามสถาน
ตำแหน่งมุสิกอาสรัย	
กลางทุ่งฝูงเนื้อเคยไคล	แสดงตำนานใน
กำหนดว่าซื้ออชนาม	
ถ้าหญ้าแกมไม้ไผ่หนาม	อาจารย์แนะนำ
คชาคณาอาไศรย	
แปดนามตำราอันไพ	มูลกล่าวแต่ใน
มหาพิไชยสงคราม	
กล่าวไว้ให้รู้จักนาม	ผู้ใดทำตาม
จะเกิดสวัสดิแก่เรา	
ให้ดูทัບเราทับเขา	ถ้าทับเขาเบา
เอาฤทธหนักทับทวี	
จงเรียนอาจารย์วิทธิ	ให้เสร็จกำภีร์
นโมกำหนดพญากร	
จงมีความเพียรสังวร	สังวตัยายกลอน
อันกล่าวให้สิ้นเสรจกล	
ตั้งทับให้เป็นมงคล	ข้าศึกยกพล
มาตีเข้าแพ้แก่เรา	

ถ้าพลเขามากโดยเตา	เราน้อยกว่าเขา
เขาแพ้แก่เราง่ายตาย	
ทำตามฤกษ์ยามทำนทาย	บุญเรามากหลาย
หมี่ตายจกกลับได้ดี	
เงินทองรังวัลศกตศิรี	แก่เราผู้มี
บำเหน็จในการสงคราม	
จงเพียรราชการอย่าขาม	เข้ายุทธสงคราม
อย่าพลาดจรรู้ควรผจญ	
ความรู้เรียนให้ยิ่งคน	อาสาจุมพล
ท่านเท่าจะเลียงโดยธรรม	
เลียงทั้งพวกพ้องเผ่าพันธุ์	พระราชางวัน
จกนบสนเหลือตรา	
ชื่อต่อวรราชราชา	ฝูงไทเทวา
จะเลียงรักษาทุกประการ	
ดำหรัตตรัสใช้การงาน	กราบถวายมัสการ
ทุกคำเข้าอย่าลืมน	
อย่าคบคนพาลอักษุศล	ใจมั่นทรชน
อย่าทำสนิจจณัน	
ชื่อต่อเจ้าชีพเปณธรรม	ไครนี้กร้ายมัน
จะแพ้อำนาจแก่เรา	

ถือว่าจาสัจลำเนา
จะมีอำนาจภาไทร

เรากินเข้าแดงผู้ใด
ทำตามฉบับโบราณ

แต่ก่อนบุญการ
มามากอะเนกยิ่งยง

จึงเสวยสมบัติศุภผล
เป็นเจ้าแก้วภพทั้งหลาย

ถ้าใครคิดโหดหันตาย
อย่าหมิ่นแก่ราชกิจการ

บำบัตอนันตรายอย่าพาล
ปกเกษเกล้าคลาไคล

แม่นฆ่าศึกเสียนจองไทย
นิยมให้กลัวเอง

อันทหารดุจใจนักเลง
ดัดสี่ตีเป้าขับรำ

ทวยหารเกล้าเกล้าจ้งจำ
สิบหกจ้งตามตำรา

อย่าถือประทุษฐุศลคคลา
จงเพียนให้เจนปากไย

ความเทจอย่าเตา

อาษาท้าวไท

ท่านสร้างสมภาร

เพราะเทพนิมน

ประหยัทย่าคลาย

เอาเดชภูบาล

มันอัปราชัย

ภอใจทำเพลง

เรียนเป็นลำนนำ

สีกสาตำรา

เข้าศึกรบค่ายเมืองใด	ต้องภักดีไท้
จะไชยชำนะสงคราม	
รู้ไว้อย่าไขเนื้อความ	ใครใครเรียนถาม
จึงมีเมตตากรุณา	
เพียงนี้ภอสดับปัญญา	อันผู้ปรีชา
ความรู้ฤๅสิ้นแก่ใคร	
ครั้นได้รำเรียนเขียนไว้	สืบบุตรหลานไป
เป็นผลประโยชน์กลา	
เทวามนุษยครุฑธา	นาคาสुरา
สรรพเสริมจำเริญทุกประการ	
อย่าได้นินทาอาจารย์	ท่านผู้ปรีชาญ
นิพนธ์ให้ชอบทางธรรม	
ขัดทับตรวจตราจัดกัน	โยธาพลชั้น
ทั้งเครื่องอาวุธศาสตรา	
ตรวจดูทหารโยธา	พลคออัศวา
ทั้งพลรบครบครัน	
ปืนใหญ่่น่าไม้เขตชั้น	ดาบดั่งเกาทัน
ทั้งโล่ให้ธนูແหล่นหลาว	
กล้องสลัดหอกขัดทวนยาว	มุนนายเร่งบ้าว
ให้มาจงพร้อมมูลกัน	

หาโชคเพลาคือนวัน	ให้ชอบนามสรรพ
องชาลิตาราศรี	
ฤกษ์โหรฤกษ์ลมบัว	สกุณาสกุนี
ร่อนร้องรงมเวหา	
ยกไปตามเกลตนาคา	อย่าแปรภักตรา
ไปตรงสุรินทราหู	
เหนเมฆเกลื่อนมาเป็นหมู่	เป็นรูปเมรุ
อย่ายกฤกษ์นั้นมรณา	
ช่างม้าสารอกเลือดมา	ผู้คนจุลา
คลอตบทุรวิจลจากกาย	
นิมิตรทั้งนี้มากหลาย	อาจารย์นาย
ประหยัดจะแพ้ศัตรู	
ฟ้าร้องลมต้องเป็นหมู่	ตรงหน้ามาสู่
ตั้งนออย่าให้ยกพล	
ช่างม้าตื่นเตนอลวล	อีกทั้งฝูงคน
เถียงกันวิวาทวุ่นวาย	
เหนน่งผ้าขาวแล้วกลาย	กลับเป็นผ้าลาย
ผ้าเขียวแลม่วงแดงดำ	
นิมิตรนี้มีคิ่จจำ	เร่งทำตามคำ
อันกล่าวอย่าไปโดยเตา	

เงาหัวเงาตัวหายเงา
ผืนวิบัตแตกเอง

กระบอกน้ำเหล้า

หอกดาบเหลนหลาวเป็นเพลง
บังเหตุหลดลุ่มตกลง

พลัดจากมือเอง

อาศุภตายอยู่กลางดง
ยุบาทเบื่องปลายตีน

อย่าได้จำนง

ต้นไม้ล้มอยู่กลางดิน
ดำเนิรข้างรากอย่าคลา

อย่าได้ดูหมิ่น

สกุณร้ายบินประจมา
ให้งคอย่าพึงบทจร

ห้ามอย่ายาตรา

นิมิตรบเป็นสถาพร
หาฤกษ์ได้ดีจึงไป

จงด้นผ่อน

ฤกษ์ดีมีสวัสด์มีไชย
จะได้ฆ่าศึกเรวพลัน

ลมพัดหลังไป

รูปจรเข้สองซอกัน
มีไชยจะได้ภารา

ได้ลาพครามครัน

เหยี่ยวกาแรงร้อนตามมา
กาแรงจะได้แย่งกิน

คนคอชอค์สา

ฟ้าร้องเบื่องหลังไต้ยिन
โยยึ่งจะเรืองฤทธา

นิมิตรให้ภิญ-

เหินเมฆเกลื่อนกลุ่มเวหา	ทิศหลังโศภา
ธงฉัตรพิพทอำพล	
ศัตรุพ่ายแพ้ภูผล	เกิดสวัสดิมงคล
นิมิตรเลิศเรืองรอง	
ไถ่ยินเตรสัขระมั่งหม่องกลอง	ยกไปตามสนอง
ฤกษติประเสริฐทุกอัน	
สมณชีพรามณพลชั้น	ช้างม้าตามกัน
ฤกษติเร่งให้ยกไป	
ผู้คนเอาของมาให้	บอกความจริงใช้
บเทจแต่ล้วนความดี	
ไปเร็วจะเรณูสวัสดิมีศรี	เสวยสุขอยู่ดี
เกษมสนุกนิหรรษา	
ถ้าฝั่งบินฉาบไปมา	เร่งยกโยธา
จะได้ไพร่พลโดยจง	
ทับหน้ากล่าหารยวดย	ไปรณรงค์
จะปราบศัตรูอันหาร	
เคียรพลมนทกชำนาญ	ขุนพลองค์หาร
ให้ยืนคชาโดยจกรรจ	
ประดับสรรพด้วยพลชั้น	ยืนช้างแปรพร
ภักตรไปตามเกลดนาคา	

ยื่นข้างให้พิจารณา
 ยাত্রาให้ได้ฤกษ์ดี ๆ

๑๑ เมฆเคลื่อนที่ตำรา
 ลาถึงทักษิณศรี
 สิ้นแสงบุญแสง
 อายุกพยุหพล
 เมฆมาแต่ทิศนั้น
 เมฆหม่นนั้นกินไกล
 จักได้ไชยชำนะ
 สำฤทธิประสง
 ด้เมฆแลเคลื่อนมา
 บุรพกลุ้มรังสีรไถง
 เมฆมาแต่ทิศนั้น
 คินถอยจากอำภร
 ล้นหม่องแล้วโบกธง
 ถ้ายุทธจะไชยา
 เมฆมาทักษิณทิศ
 จำเรียมหม่องแลธงไชย
 เมฆมาแต่ทิศนั้น
 แม่เมฆนั้นกินมา

ดูเมฆเคลื่อนมา

อุตรทิศชะอุ่มสี
 เข้ากลุ่มเคลื่อนพระสุริยล
 ไปแจ่มแจ้งยังมัวมนต์
 จะพลันแพ้จะเสียไชย
 หมิทันบังพระสุริยไส
 ให้ล้นหม่องดำเนินธง
 สุรฤทธิเรืองณรงค์
 ประสิทธิสารุโดยใจ
 แต่ปาจิมีทิศไป
 อย่าเพื่อยกพลากร
 หมิทันบงกรวิวร
 ไม่บดบังพระสุริยา
 จัตุรงค์พลาคลา
 วุทธิโดยมโนใน
 อุตรปีดอะโนไท
 ชะนะแท้อย่าสงกา
 หมิทันกลุ่มระวิวา
 อย่าเพื่อยกจะเสียการ

เมฆมาแต่บุรพทิศ
 กลุ่มดวงพระสุริยาน
 เมฆมาแต่ทิศนั้น^๕
 ถอยคืบมาทิศจง

สถิตยประจิมโดยวาร
 บฉายแสงให้ยกธง
 หมิทันกลุ่มเข้าในวง
 ออย่ายตราจะไภยยันต์ ฯ

๑๖ อาจารย์กล่าวไว้โดยบัน
 ย่อมมีอยู่สิ้นทุกคน
 คือพัดเข้าออกในตน
 ก็พึงสังเกตอาตมา

ฤษนอกนอัน^๕

ลมเดินจงพิจารณา
 กล่าวฝ่ายลห้านาฬ

ที่ร้ายเหตุผล

ปลงปลดอวิหิตจงดี
 ฤษนั้นสวัสดิมีไชย^๕

เหตุพัดซ้ายขวา

พัดตามเกลดนาคาไคล
 จะได้นิกรโยธา

อาโปบัว

เร่งให้ยกไป

อาจารย์กล่าวไว้โดยตรา
 อเนกนานประการ

ลมในอาตมา

ถ้าออกเบื่องซ้ายเปรมปราน
 นามเรียกจันทกระลา

ยุรยาตรอย่านาน

ผลมออกโดยเบื่องขวา
 ท่านห้ามอย่าให้ยกพล

คือสุริยกระลา

ออกซ้ายมูลสวัสดิ์มงคล	อาวุธของตน
จกมุขข้างซ้ายมีไชย	
ออกขวาอย่าตราไป	ถืออาวุธไว้
ในหัตถ์ข้างขวาแบบชู	
ผลมออกเสมอสองประทุ	อาวุธถืออยู่
ทั้งสองให้ถ้ายันยัน	
ธนูปืนหน้าไม้เกาทัน	กุมสองมือขยัน
แล้วยื่นให้มั่นคงตรง	
ชี้ข้างอัศิศรตัวยง	สองหัตถ์มั่นคง
กุมขอแลเครื่องสาตรา	
มณฑกเดินพลโยธา	ชุมทวยอาษา
มาลองให้รู้เต็มใจ	
แล้วให้ปลุกสาลาไชย	ฉัตรเทียวธงไสว
ทั้งทูปแลเทียนชวาลา	
โบศรีเจดชนันนมา	บุชาเทวา
อารักขเสื่อเมืองทรงเมือง	
โยธาพลทหารนองเนือง	ลาพระเสื่อเมือง
ไปปราบศัตรูอันหาร	
ครันแล้วให้แต่งเพดาน	สำหรับคชสาร
จงสรรพทั้งเครื่องอาษา	

พระสงฆ์อันทรงศีลา	ให้อารารณา
พระพุทธรูปเป็นประธาน	
ตั้งน้ำวงค้ายโองาร	จำเริญในการ
พระปริตให้ได้สามวัน	
เมื่อยุรยาตราไปพลัน	ถวายบังคมกัน
พระบาทสมเด็จพระราชา	
เอน้ำล้างบาทบาทา	ใส่เหนือเกษา
น้ำชุบพระแสงภูบาล	
กรทำสัตยาธิสถาน	กินแล้วกราบกราน
มาสระเกษเกล้าเกษา	
คชสารตัวอาจอาชา	อีกเครื่องสาตรา
มาตั้งพรังพร้อมโดยมี	
เทียรทูปคันธเครื่องใบศรี	โดยการวิທີ
ทำขวันรศน้ำพุทธมนตร์	
จึงจับเอาค้ายมงคล	ใส่เสียนขุนพล
ใส่ช้างแลม้าทุกตัว	
จบบาทช้างม้าใส่หัว	ใส่เกล้าของตัว
จงธิดารเสียดาย	
ไหว้คุณพ่อแม่เหญ้ายาย	ผู้เถ่าทั้งหลาย
อุปัชฌายีตนอาจารย์	

กระทำอภิวันทนาการ	ขอพรพิสาร
พิเลศประสิทธิทุกวัน	
ไต่ฤกษ์ลั่นฆ้องสำคัณ	ปักกลองรุ่มรัน
ให้โห่สำเนียงเกรียงไกร	
ยกพลเดียรดาชบั่นไฟ	ให้โบกธงไช
หน้าช้างสำคัณยาตรา	
เมื่อดำเนินพลไคลคลา	พลคอชอ์ควา
พลร่ถาแจจล	
ยุรยาตรตามทางไพรสณฑ์	ถึงที่ชอบกล
ให้หยุดนิกรโยธา	
เร่งตริตรองพิจารณา	ต้องนามตำรา
จึงตั้งพรพลาภูมิไช	
ตั้งตามเกลตนาคลงไป	อย่าแปรภักตรไคล
คออสุรินทราหู	
อย่าแปรหน้าต่อมฤตยู	เหมือนแก้ราหู
ท่านแรงท่านร้ายเหลือใจ	
ช้างม้าเครื่องราชมะโนไม	ยืนที่เกรียงไกร
กระบวนชนบตามกระทรวง	
แต่งทหารให้ครบทั้งปวง	ป้องกันพลหลวง
ลูกหาบตัดไม้ทำค่าย	

ตัดให้ไ้จึงมากมาย
ช่วยปกช่วยป้องกันมา

บันทึกตยคิดด้วยโหรา
วางลักษณจันท์ฤกษ์จงดี

ยกเสาเอกต้งทวารศรี
ให้ทันฤกษ์ยามเวลา

ตั้งค้ายคุบ้อมคูลา
สนามเพลาะมูลชนใน

นอกในอาถลปกันไภย
ป้องกันฆ่าศึกศัตรู

แล้วให้พิจารณาตุ
สารภุมเทพเทวา

วักเส้นสังเวยเทวา
อำนวยสวัสดิสมพอง

แต่งออกตระเวนค้อมมอง
เดินเกยวกระหวัดตามกัน

ครนค้ำกองเพลิงเรียงรัน
ฉวยฉาบรวบรัศมีคเอา

ผู้คนในค่ายฝ่ายเรา
สองชั้นผลัดกันนั่งยาม

ทวยหารทงหลาย

คุณควรรชะตา

ล้นหม้องสามที

ลงขวากหนามหนา

ฝงลงจงไ้

ปลูกเปนที่อยู่

ท่านจะกรุณา

ซ้ายขวาเปนกอง

แมวเซาผลัดกัน

กองเพลิงนั่งเฝ้า

ปีกบ้องกองกระเวนห้ามปราม	ผู้คนไอราม
สำเนียงคราแกรนหลับนอน	
ปืนใหญ่น้ำไม้ธนูศร	ชาวช้างอัศตร
โล่เขนแลเครื่องสาตรา	
เปนหมู่ทุกชนกันมา	ศึกปนปลอมมา
ออออิงจงอาจับพลัน	
อย่าให้โห่ร้องนี้นั้น	ถ้าโจมตีขับชน
แต่งออกให้ครันตีเอา	
ครันตีได้ฤกษ์ยามเช้า	จะเดินพลแล้ว
ให้แต่งทหารจงตี	
สามหอกเจดหอกโดยมี	กองร้อยจรัส
หน้าหลังระวางอย่าไกล	
สามหอกเค็ดตามกันไป	ฆ่าศึกน้อยใช้
จงช่วยกันจับเอามา	
กองร้อยเร่งหนุนอย่าคลา	ทหารกองหน้า
รุกรันเร่งตีประนัง	
นายกองแต่งกลอย่างยัง	ทหารกองหลัง
อย่าช้าแบ่งช่วยโดยมี	
แบ่งรักษาค่ายหน้าที่	ทำเนียมอันมี
ตำราน้ำที่กองหลัง	

ศึกมาถ้ำพอกำลัง	เปลี่ยนกล่นอย่ายัง
ให้เร่รุกรันไล่เอา	
ถ้ำเหินมามากโดยเคา	อย่ารุกรันเขา
คำริเร่ร่อนป้องกันตัว	
ป้องกันอย่าได้เกรงกลัว	ให้ทำแก้ตัว
ประจักษ์พญาราชสีห์	
จงคุกคามว่าที่	ใจดั่งยักษ์
จะเข่นจะฆ่ากินคน	
โกรธแล้วคลายหลังบัดคน	อ่อนเอาใจคน
ทั้งปวงแลไพรจึงกลัว	
แบ่งคนทำค่ายกันตัว	เปนแพนยังชั่ว
มิได้สืบค้นแต่เดียว	
อย่าได้ลนลานแลเหลียว	อย่าหนีทีเดียว
ฆ่าศึกจะยามได้ใจ	
ถ้านี้ให้หนีทางไกล	ทดแทนให้ได้
จงค่อยถอยถดลงมา	
ไพร่พลปริเปรมสหัสสา	คลายใจโสกา
เร่ร่อนก็หน้าเตมใจ	
ปืนใหญ่หน้าไม้เรียงไว้	ธนูหางไก่
คาบแหลนแลไล่ให้เกาทัณฑ์	

หอกทวนง้าวหลาวเรียงรัน	นกสับธนูกัน
แลเครื่องสาตราเรียงราย	
เครื่องช้างม้าผูกทั้งหลาย	อย่าเปลืองแก้คลาย
จำผูกไว้ประจำการ	
ทำค่ายรอบแล้วอย่างนาน	จึงปลงคชสาร
อัครราชเครื่องอาชา	
ถ้าจะยกย้ายพลคลา	พร้อมกันปฤกษา
อย่าได้ประมาทตริตรอง	
จักข้ามแม่น้ำห้วยหนอง	คชสารล่ายอง
จงข้ามไปก่อนหัวที่	
จึงข้ามอัครโดยมี	ตามคชหัตถ์
แลข้ามเสบียงไพร่พล	
จึงข้ามโยธาสากล	ถึงแล้วบัดคน
จึงข้ามนิกรทัບไชย	
ป่าดงพงชั้ดรำไร	คชสารคลาไค
อัครราชตามอันดับ	
ธนูน้ำไม้ปืนนกสับ	ปืนใหญ่ประดับ
ให้ไว้หน้าทับนายกอง	
เกาทัณฑ์ให้เชนทวนทอง	แข่งช้างทั้งสอง
เร่งไประวังศึกพลัน	

ภูเขาค่ายตรอกเรียงรัน	กองร้อยผาดพรร
คำเนรไปก่อนโดยมี	
ทหารเลือกสนอันดี	กล้าแข่งฤทธิ์
ให้เนืองหนูกองร้อยไป	
คชสารผูกเครื่องกลาไป	จึงให้ทับใหญ่
ไปคำเนรสงคราม	
หม่มม้ากันถัดไต่ตาม	ตั้งต่อสงคราม
ไปตามทับใหญ่ไคลคลา	
ถึงเทพารักษ์รักษา	มีสารทเวา
อย่าหมิ่นให้เร่งกลัวเกรง	
ลงจากช้างม้าอย่าเกรง	คำรบยำเยง
มีใจจะอวยไชยศรี	
รูปเทียรของหอมอันมี	ของกินรศดี
ให้แต่งสการะบูชา	
ครันแล้วขอพรลี้ลา	พรานทางนำคลา
ให้เคลื่อนพยุหพลไกร	
หมอกชหมอกฤกษ์เบิกไพร	พลจรเกือบใกล้
ฆ่าศึกจะสู้รบกัน	
ตั้งทับพันศึกเลือกสน	ถ้าทับเขานัน
ตั้งไชยภมราชสีห์	

ทับเราให้ตั้งจติ
นามราชสีห์เหมือนกัน

เขาตั้งคชสารตัวไกร
กล้าแข่งกำแหงนักหนา

เราตั้งสีห์นามฤทธา
แลคชสารปะราไชย

เขาตั้งที่นาคภาไกร
ที่ครุฑเหินเวหา

เขาตั้งที่สุนัขขา
พยัมนามฤทธิไกร

ผู้ชื่ออัชฌนามโดยใน
จะเกิดอันตะรายหิมิตี

ให้ตั้งไชยภูมิสวัสดิมี
ชนะจะเรืองในนระรงค์

พลเขาสีเท่าโดยจง
แต่กิ่งกสมเจตนา

ถ้ายเดชไชยภูมิโสภา
เรื่องฤทธิเดชไชย

ตั้งทับแล้วลิลพลไคล
แสงไปหาผู้คน

ไชยภูมิอันมี

อิกพยักมภาไชย

จึงปราบพยัมา

เราตั้งให้ใหญ่

ให้ตั้งโดยตรา

ห่อนศัตรูใคร

พิพัฒไชศรี

พลเราน้อยลง

ภูลสวัสดิรักษา

ออกกลาดกลางไพร

อีกเสบียงอาหารโดยคณ
เร่งจับได้จงจำมา

พบศัตรุพจน

ถ้าน้อยจับเอาอย่าคลา
ค่อยถอยค่อยถคออกไป

มากเหลือพลา

ถ้าเขาไม่เห็นเราโคล
อย่าให้เขาเลงเหินตัว

ต่อมมองจงได้

แอบแนบเข้าใกล้อย่ากลัว
ผูกมิตรจริงเอามา

เร่งจับเอาตัว

ไต่ถามเอาความกิจา
ค่ายเมืองศึกโพ้นเนินไหน

เหตุใดมึงมา

ถ้าถามมิบอกจริงใจ
ให้ได้เที่ยงแท้โดยจริง

เพี้ยนถามความไป

ถ้าบอกจริงแล้วรำพึง
เกลือกเขาจะพ้อลวงเรา

กลศึกอันยิ่ง

ตระให้ตลอดคอย่านิ่งเนา
กลศึกจะได้ไตรตรา

การงานอย่าเบา

แต่งออกเที่ยวตระเวนแสวงหา
กำลังฆ่าศึกอันจะพจน

ให้ตุฤทธา

หมีแตกเร่งแต่งเปนกล
เอารุงไว้หน้าตามงาย

แต่งทัพเข้าปล้น

หมีแตกกลจงหลาย	ย้ายกลมากมาย
ตีทั้ให้ยับกลางคืน	
ถ้าพลแตกนั้นหมีขึ้น	ตกใจแตกตื่น
ผู้คนข้างม้าวุ่นวาย	
นายทั้บนายกองทั้งหลาย	เอิกเกริกกลัวตาย
ตรวจตราไม่ได้ไพร่พล	
ให้ทหารเผาค่ายบัดล	ซัดเพลิงอลว
ไหม้ขึ้นในค่ายวุ่นวาย	
นายทั้บนายกองทั้งหลาย	พร้อมกันกฎหมาย
ให้กลับพยู่ทั้บไซ	
ตำหรับหนึ่งเจ้าภพไตร	ประชิดเมืองไค
เร่งล้อมไว้ให้มั่นคง	
ข้างม้าวุ่นโดยจง	ตั้งตามจำนง
กระบวนตำรายาคลา	
แต่งออกจุกช่องแสวงหา	ทำทางไปมา
ที่คนคณาแจจรร	
ค้อมมองจับเอาตัวพลัน	ไ้ตามเหตุอัน
คิดอ่านการศึกเป็นไหน	
ถ้าทางเข้าออกนั้นใด	เลดลอคที่ไหน
อย่าอำเร่งออกความจริง	

คิดอ่านผู้ใดรำพึง
กิจการจะทำกลใด

กลศึกคำนึง

ช่างมารพลตรวจไตร
ทงทวยทหารอาษา

มากน้อยเท่าใด

ปืนใหญ่ปืนน้อยคณนา
ค่ายนอกประมาณเท่าใด

จะแต่งออกมา

บ้านเมืองตกแต่งเปนไหน
อย่าได้คิดเอื้อนอำพราง

เล่ห์นกลใด

เขาจะสู้เราหยาบอร่าม
ศึกค่ายเมืองโพ้นเปนไหน

คิดนั้นใดบ้าง

ถามให้สิ้นเล่ห์กลใน
เร่งคิดกิจการยาคลา

เห็นจริงแล้วไซ้

แม้นว่ามั้นว่าสัตยา
ในการเล่ห์กลสืบไป

คิดอ่านไตรตรา

ห้อมล้อมอย่าให้ออกได้
จับกุมจำจองเอามา

เลตลอดหนีไป

แต่งออกเที่ยวกระเวนแสวงหา
แต่ล่วนทหารคนดี

หลายท่าทางคลา

เสาะหาช่างม้าอันมี
อีกทั้งเสบียงอาหาร

คนนอกบุรี

โยธาสสามารถเชี่ยวชาญ
ปลอมเมืองเลตลอดกลางคืน

เลือกเอาพลทหาร

ปลอมได้เมื่อหลับมิด
เผาขึ้นให้รวดเร็วพลัน

เร่งเอาไฟฟัน

เผาให้หลายแห่งคราวนั้น
ที่การจะกลับคืนมา

ให้คิดอ่านกัน

ให้ปลอมครอกพันโกยา
บ่าบักวิบัติจากโกย

เพราะตัวปัญญา

ผู้ใดจะอาสาไท
ผู้ใหญ่อันท้าวบัญชา

จงนำความไซ

กำหนดกฎหมายโดยตรา
ตีทัณฑ์ค่ายเอาเมือง

ยกพลลี้ลา

โยธาพลทหารนองเนื่อง
ได้ฤกษ์เข้ามีดเวลา

ยกเข้าตีเมือง

ช่างมารพลนั้นหนา
แลเหล่าแต่ล้วนคนดี

เกลื่อนกล่นกันมา

บ้างแต่งร้านม้าโดยมี
ยาวให้คนไต่ขึ้นไป

บันไดหก^๕

บ้างแต่งหอรบบัดใจ
ยิงไล่เปนกลนองเนื่อง

ลากเอาปืนใหญ่

วิมลยับย้อยทั้งเมือง
 บินใหญ่ยิ่งซ้ำเข้าไป

เผาเมืองลูกเรือ

เหลือพันทนต์หารบมีไหว
 วินาศม้วยคงดิน

ย่อยยับประไล

บินใหญ่น่าไม้ธนูศิลป์
 เบียดเสียดเยียดยัดกันไป

กันถัดหัดคินทร์

คุมกันเผาเมืองประไล
 ผูกคอมัดคุมเอามา

จับเอาผู้ใหญ่

อีกทั้งผู้คนโยธา
 เสี่ยงสับยับย้อยพาไป

ผูกตรึงมา

บินใหญ่บินน้อยมีใน
 ทั้งสร้อยมกุฏสังวาล

เมืองเครื่องภูวไนย

สืบสองพระคลังภูบาล
 ให้เลือกเอามาเป็นหลวง

สมบัติพิศฐาน

สิ่งของชาวเมืองทั้งปวง
 จงช่วยกันเก็บเอามา

โยธาพลหลวง

ของราษฎรเป็นของโยธา
 ประสิทธิเป็นलगแห่งตน

ผู้ใดได้มา

ครอบครว้พัวพันอลวล
 ก็วิ่งวุ่นวายจากเมือง

คุมกันเลือกสน

หอรบหอพุ่งนองเนื่อง	เผาทั้งเปลือกเมือง
ฉิบหายยับย่อยประไลย	
ควบคุมกันพร้อมคลาไคล	กองหลังนำไป
ปิดป้องระวังซ้ายขวา	
ถึงถวายบังคมราชา	ทูลพระกรุณา
อิศวรเกล้าภพไตร	
นบพระวรบาทภูวไนย	นรนาถฤาไกร
พิภพเกล้าโลกา	
เพราะสมบรมราชปราดนา	ประติพัทเสน่หา
จะเลี้ยงให้ลาสบสรรพ	
เลี้ยงถึงนาหมื่นแสนพัน	พระราชรางวัล
ย่อมเจียดกระบี่ภารทอง	
กองหน้ากองหลังปิดป้อง	กระแอครอบทอง
ได้โดยอันคับกันไป	
ทวยหารโยธาพลไกร	ภูลบำเหน็จให้
เสื่อผ้าคนโทเงินทอง	
ยุกระบัตร์เกียกกายนายกอง	ราชเลี้ยงปูนปอง
เปนสุขฤทธรรษา	
ปรากฏกายศเสนา	ท้าวเทพมัตยา
สรรเสริญจำเริญยศพร	

เกิดเป็นบุรุษนิกร
แต่ตามฉบับโบราณ

ปรากฏช่วยบุตรเหลนหลาน
ทั้งหลายเอาเป็นครูสอน

ทำเนียบตั้งถาวร
จงรำเรียนแสวงหา

รู้ไว้บำรุงปัญญา
เป็นศกคิเป็นศรีแก่ตัว

อย่าได้มั่งง่ายเมามัว
อย่าได้พึงเอาเป็นครู

งานการสิ่งใดไม่รู้
เสร็จครหาอื่นเรียงไป

คำภีร์อาจารย์เฉลยไชย
สำหรับเป็นข้าแผ่นดิน

เรียนร่ำค่าเช่าอาจิน
ว่ากล่าวหมิ่นสิ้นเสร็จความ

เพียงนี้ภอเป็นที่ถาม
ตำราจำไว้อย่าคลาย

ค่าเช่าจงส่งวิทยาย
ให้ชนทั้งปากชื่นใจ

รำเรียนฝึกสอน

ใครห่อนปนพาน

ใช้กล่าวแต่ก่อน

ผู้มีปรีชา

สิ่งใดอันชั่ว

ให้รำเรียนครู

ท่านแก่งแต่งไว้

อย่าได้ติฉิน

เรียนได้ทำตาม

แต่ต้นจนปลาย

สั่งเขปภอเปนหลักไป
แต่เท่า^๕นก่อนเปนมูล

ถ้าใครพบจบบริบูรณ์
ประสงส์ำฤทธิทุกอัน

ตั้งจิตรอย่าคิดแปรพร
ทำเนียมอัน^๕นอย่าเบา

อย่าเสพสุรายาเมา
บอกไว้ให้แจ้งเปนมูล

ว่าเรียนเพียนอย่าเสียสูญ
บุ^๕รุษ^๕ผู้^๕น^๕น^๕เล^๕ิศ^๕ช^๕าย

เข้าศีกอย่า^๕น^๕ิก^๕ก^๕ล^๕ว^๕ต^๕าย
ดง^๕ห^๕ฤ^๕จะ^๕ห^๕น^๕ี^๕ส^๕ง^๕ค^๕ร^๕า^๕ม

อย่าเกรง^๕เ^๕้า^๕แ^๕ก^๕่^๕ช^๕ี^๕พ^๕ร^๕า^๕ห^๕ม
ทำ^๕ร^๕บ^๕อ^๕ก^๕แ^๕ก^๕ต^๕น^๕ฟ^๕ิง^๕ฟ^๕ง

เจรจาอย่า^๕ทำ^๕ไ^๕ห^๕ัง
เหตุ^๕แล^๕ว^๕บ^๕ห^๕อ^๕น^๕เป^๕น^๕ผ^๕ล

รู้^๕น^๕อ^๕ย^๕ถ^๕อย^๕ถ^๕ด^๕ต่ำ^๕ต^๕น
มา^๕น^๕ะ^๕ส^๕ะ^๕ท^๕ะ^๕บ^๕มี^๕ค^๕ี

ทำ^๕ส^๕น^๕ิจ^๕เป^๕น^๕ม^๕ิ^๕ต^๕ร^๕ไ^๕ม่^๕ต^๕ร^๕
ย^๕อ^๕ม^๕ไ^๕ด้^๕ค^๕ว^๕ย^๕ไ^๕ม่^๕ต^๕ร^๕เร^๕า

คัดออกให้ไว้

แสวงเพียนอย่าสูญ

ทำตามชอบธรรม

พระอาจารย์เจ้า

รู้^๕แท^๕บ^๕ริ^๕บ^๕ร^๕ณ^๕

ใคร^๕ห^๕อ^๕น^๕เป^๕น^๕ช^๕า^๕ย

พา^๕ด^๕พล^๕ง^๕ไ^๕ถ^๕เ^๕า^๕ม

รู้^๕ค^๕บ^๕ง^๕

อย่า^๕ถ^๕ือ^๕โม^๕ห^๕ม^๕น^๕ท

ความ^๕รู้^๕อัน^๕ดี

ตระตรองตามควนควรเคา	รพยเกรงผู้เฝ้า
จำเรณูสวัสดิฤทธา	
จักถาวรวิมหนักหนา	ตามบุญหลังมา
ท่านกล่าวไว้เป็นหลักเฉลิม	
จงหาพิศฎารต่อเติม	ปลูกปัญญาheim
ให้เหนประโยชน์คุณณา	
จำเรณูพระราชปรีชา	ในโลกยโลกา
ประกอบพระเดชยาวยืน ฯ	

๕ ตำรารววกไว้	วิธาน
พิไชยสงครามการ	ศึกสัน
จงหาที่พิศฎาร	เติมต่อ
จงอย่าฟังกลล้น	เล่ห์เหลี่ยมจำความ ฯ
๖ สมเด็จพระจักรพรรดิรู้	คำภีร์
ชื่อนานามกามมณฑก	กล่าวแก้
พิไชยสงครามศรี	สุรราช
ยี่สิบเบ็ดกลแล้	เลิศให้เหนกล ฯ

๖ แจ้งจัตอรรถออกโดยยล	บรรยายในกล
ศีกยี่สิบเบ็ดประกาน	
เปนที่ประทับปัญญาณ	แห่งพระภูบาล
ธราชฝ่ายสัสมา	

ตราบถ้วนห้าพันพระวษา

จงมีไชยา-

นภาพปราบสงคราม

ชนะท้าวมิจนาผู้ทราม

ประพฤตภิราม

ผิธรรมราชวิไนย

ก็จะอ่อนน้อมค้อมแก่ไท

ประสงเมืองโค

ก็ไ้สมฤทธิสมบุรณ ฯ

ร่าย

๑ กลศึกอันหนึ่ง ชื่อว่าฤทธินั้น ชันทะนององค์อาจ ผกผาด
กล่าวเรีงแรง สำแดงแก่ข้าแก่ลวหาร ชวนทำการสอนสาตร อาจเอา
บ้านเอาเมือง ชำนานเนื่องณรงค์ ยงใจผู้ใจคน อาษาเจ้าตนทุกคำเข้า
จงหมั่นเฝ้าอย่าคลา ภาตราขึ้นเทียมจันทร์ ทำโดยธรรมจงภักดี บันเทิง
ศักติจงสูง จงพระยศยิ่งหล้า กลศึกอันนี้ชื่อว่า กลชื่อฤทธิ ฯ

๒ กลหนึ่งชื่อว่าสีห์จักร ให้บริรักษพวกพล ดูกำลังตนกำลังท่าน
คิดขเนการแม่นหมาย ยกย้ายพลเดียรดาษ พาชไกลคลีกรรกง ต้อรพล
ลงเปนทิศ สถิตยช้างม้าย่าไหว ตั้งพระปลาไชยจงสรรพ จงตั้งทัพ
โดยสาตร ผังนพบาทตรีโกน ให้ฟังโหรอันแม่น แก่วนรู้หลักหมี่คลาด
ให้ผู้อาจทะลวงฟัน ให้ศึกผันแพ้ว่าย ย้ายพลใหญ่ให้ไหว ไสพลศึก
ให้หนี กลศึกอันนี้ ชื่อว่าสีห์จักร ฯ

๓ กลหนึ่งลักษณะส่อนเงื่อน เตือนกำหนดกฎหมายตรา แยก
ปีกกาอยู่สรรพ นับทหารผู้แก่ลว แล้วกำหนดจงคง แต่งให้ยงยังเย้า
ลากศึกเข้าในกล แต่งคนแต่งช้างม้า เรียงหน้าหลังโจเจ รบโยเยแล้ว

หนี คือคติที่ตามติด สมความคิดคาถาองค์ไชย ยกพลในสองข้าง ยก
ข้างม้ากระทบ ยอหลังรบสองข้าง จึงบ้ายข้างอันหนี กระจิวอาวุธ
ให้ร้อง ลำทับก้องสำคัญ ยืนยันรบทั้งสี่ กลีพลอกโดยสัง สัตรูตั้ง
พันนิบหาย อุบายศึกอันนี้ ชื่อว่าลักษณะซ่อนเงื่อน ฯ

๕ กลหนึ่งชื่อว่าเถื่อนกำบัง รั้งรบพลตนน้อย ชักคนคล้อย
แฝงป่า แต่งพลหล้าแล่นวง ทิ้งกงนอกกงใน ไว้ข้างม้าให้แฝง แทะง
ให้ร้องทรมึง มีอิงหม้องกลองไชย ไว้ให้เสียงลำทับ ปืนไฟกับธนู
นำไม้กรูกันมา คาบทะลวงพันดาหลัง ประดั่งข้างม้าเรียชายไพร
ลูกหาบในป่าให้ เกราะเสโลห์นั้น ให้ศึกงันรำถอย ครั้นศึกคล้อย
เห็นผู้ห้าว กลเสือกขวาวคริมป่า แล้วออกกล้าแล่นฉาว ทำสำหาวซ่อน
เล็บ เกบแต่เตียนกินรก ลอบฉวยฉกเอาจงเงือง ให้ศึกเคืองใจหมอง
กลองยุบบัดนี้ ชื่อว่าเถื่อนกำบัง ฯ

๕ กลนี้ชื่อพรางภูษา แม้ศึกมาปะทะ อย่าเพ่อระเรีงแรง สำแดง
ดุจเหินน้อย ชักคล้อยแฝงป่าเข้า ศึกเห็นเราดุถูก ผูกข้างม้าออกไล่
ยอพลใหญ่กระทบ ผิรบเข้าบอไหว ให้ข้างม้าโรมรุม กลุ่มกันหักอย่าคลา
อย่าซ้ำเร่งรุมตี ศึกแล่นหนีตามต่อย ให้ยับย้อยพรายพรวด ตัดเอาหัว
โหล่น เต้นเรีงรำสำแดงหาร ให้ศึกกร้านคร้ามกลัว ระร่วระเสียดสัง
กลศึกอันนี้ ชื่อว่าพรางภูษา ฯ

๖ กลหนึ่งชื่อว่าม้ากินสวน ให้หาผู้ควนหารห้าว ลาดเอาเย้าเอา
เรือน บ้านถีนเถื่อนอยู่ใกล้ จับกุมได้เอามา นานาเลศเทศกาล บั้น

พนักงานจงขาด พรนไปลาดเนืองเนือง ให้ศึกเคื่องใจแก่น แม่ันจะอยู่
 บมีสุข บุกขับกับทุกเดือน เดือนใจตื่นไปมา กลขับปลาให้ห้อม ต้อมดัก
 สักส้มเอา ให้ศึกเหงาใจถอย ค่อยเกบนอกเข้ามา ให้ระอาใจอ่อน
 ผ่อนผู้คนให้หนี กลอนกล่าวกลศึกนี้ ชื่อว่าม้ากินสวน ฯ

๖ กลศึกอันหนึ่งชื่อว่าพวนเรือโยง ประคุดพะโองป็นตาล ทำง
 หวานแถมซิด ผูกเปนมิตรไมตรี สิ่งใดดักให้ ละไลต่ออย่าเสีย แต่ง
 ลูกเมียให้สนิท ติดต่อทั้งยังกล ยุบลช้างเถื่อนตามโขลง โยงเบ็ดราว
 คร่าวเหยื่อยาม ค่อยลากก้ามเอามา ด้วยปัญญาภิษฎาร กลการศึกอันนี้
 ชื่อว่าพวนเรือโยง^(๑) ฯ

๗ กลหนึ่งชื่อว่าโพงน้ำบ่อ คึดติดต่อข้าศึก ฝ่ายเขานีกดุกแคลน
 ไกรรุกแดนรุกค้ำว เลียบเลียมกล่าวข่มเหง ชะเลงดูหมิ่นเรา โอนอ่อน
 เอาอย่าขวาง ข้างเราทำดุน้อย ค่อยเจรจาพาที ลับคดีชอบไว้ อ่อน
 คือใครตามใจ น้ำไหลลู่หลังหลาม พุดงามก้านกิ่งใบ อภัยไศรถ่อมถด
 อดคำกล่าวท้าวเอา ครั้นว่าเขาดูหมิ่น ผินพ้งพลดุกแคลน แดนพ้งพลดุก
 ประคุดลูกหลานตน ครั้นสปลสกลใช้ จึงยกได้เขาคืน เราลุกยื่นผูกเอา
 ได้เขาทำสง่าเงย เเตยหน้าตาโอโถง ดุกหนึ่งโพงได้น้ำ คำคึดติดต่อ
 ชื่อว่าโพงน้ำบ่อ ฯ

๘ กลศึกอันหนึ่งชื่อว่าพ่อช้างป่า ผีศึกมาคะคิก ศึกครันหนีครัน
 ไล่ บค่อยไต่ค่อยตาม ลามปามเล่นไล่มา ให้แทงหาขุมขวาก พากยที่เหว

(๑) ฉบับสมเด็จ ฯ กรมพระสวัสดิวัฒนวิศิษฎ์ กัดประทานมา หมดเพียงนี้

ที่ตม แต่งให้ล้มหลุมขุม ชุ่มช่อนตนสองปราด แต่งให้ลาดเบื่องน้ำ คอยอยู่
ถ้าที่คี่ ถ้าไพร่เห็นได้ คือกเห็นใครใจคด ค่อยถอยถดฝ่ายเรา ฝ่ายเขาขาม
บไล่ ฝ่ายเราไปล้รพล ไว้เปนกลหลายถาน บันการตามน่าหลัง ระวัง
ยอหลายแห่ง สบทีแต่งเนืองเนือง พลเขาเปลื่องด้วยกล ยุบลพ้อ
ข้างเถื่อน แล้วแต่งเตือนน่าหลัง หังไปน่ากับได้ ถอยหลังไปกับรอด
ทอดตนตายกลางช่อง คลองยุบลคังนี้ ชื่อว่าพ้อข้างป่า ฯ

๑๐ กลศึกอันหนึ่งชื่อว่าฟ้างำดิน หมั้นสำเนียงพลพญนทรามาตย์
ให้ใจอาจใจหาญ ชำนาญข้างม้ากล้าณรงค์ หมั้นคังซัจับเฉียว เหลือบ
เหลียวหน้าซ้ายขวา ไปมาจับจับไว ใช้สอยยอควดยอง จงชำนาญเล่น
แอ่นไว บินไฟนำไม้พิศม์ สนิทหนุกาบคังแพน แสนเสโลหโตมร กรไว้
พุงเขียวชาญ ชำนาญศิลป์ทั้งปวง ถลวงพันร้นรุม ชุมพลสืบพลร่อย
อย่าให้คล้อยคลายกัน ทัวพลพันพลหมื่น หั้นพลแสนพลล้าน จรเดียวกาล
เด็ดมา แปรงาข้างบ้ายตาม ฟังความตามบังคับ กับสเบียงเรียงถุง
ประคองไพร่พลข้างม้า กลศึกอันนี้ว่า ชื่อฟ้างำดิน ฯ

๑๑ กลหนึ่งชื่อว่าอินทพิมาน ให้อาจารย์ผู้รู้ เทพยาครูผู้่นพบาท
แต่งสีหนาทข่มนาม ตามโบราณผู้แม่น อันชาญแคว้นเหนือประโยชน์
บันเทาโทษโดยสาตร ยุรยาตรโดยอรรถ ให้ประหยัดซึ่งโทษ อย่าซึ่ง
โกรธอหังกา มนตราคมสิทธิศักดิ์ ฟ่านักในโบราณ บุรพาจารย์พิไชย
โอบเอาใจพลหมู่ ให้ดูสกุณนิมิตร พิศโดยญาณุประเทศ พิเศศราชภักดี
ศรีสุริยศักดิ์มहिมา แก่ผู้อาษานรนาถ เทพาสารุการ โดยตำนานคังนี้
ชื่อว่าอินทพิมาน ฯ

๑๒ กลหนึ่งชื่อว่าผลานครู ขำศึกของอาจ บพลาตราษฎรกระทำ
นำพลพยัคฆะปะเมือง พลนองเนื่องแสนเท่า แจกเล่าเข้าเรา เอา
อาวุธมาก ลากปืนพิศม์พาดไว้ ชื่นหน้าไม้ธนู กรูปืนไฟจุกช่อง สองจง
แม่นอย่าคลา ชักสารพาดันทุก อย่าอูกลुकคอยฟัง อย่าประนังตนเค็ด
เล็ดเลงดูที่หมั่น กันที่พลจงคง คนหนึ่งจงอย่าจุก ปลุกใจคนให้หื่น ให้
ขึ้นในสงคราม ฟังความส่งสำคัญ หม่องกลองพรรณไตรสังข์ ประนัง
โรมรันรุม เอาจุมพลดาศึก พิภุกะเป็นนาย ครั้นถูกกระจายพ่ายพัง
พลเสียดสังฤอยู่ บ่เป็นหมู่เป็นการ โดยสารโสลกตั้งนี้ ชื่อว่าผลานครู

๑๓ กลหนึ่งว่าชูพิศม์แสง ขำศึกแรงเรื่องฤทธิ์ คิดไผ่ไผ่เอาเรา
เคยเขามากมาก ภาภย์ที่แคบที่คับ สลับพลช้างม้า เคยคลาปลันรุกราน
ผลานครูลงบ้านเมือง เนืองเนืองมาเพื่อนตน ให้ใส่กลปราไศรย ฝาก
ของไปฝากรักษ์ ลักลอบให้เงินทอง รังวันปองขุนใหญ่ หัวเมืองไพร่
ขำศึก ให้ตฤกจงลั่นแล้ง แข่งอุบายเล่ห์คิด ไปมาสนิทเป็นกล ให้เขา
จงนสนเทห์ เพราะเป็นเล่ห์ภายใน บไว้ใจแก่กัน ผันใจออกกินแห่ง
แย่งให้ผิดด้วยกัน ชูพิศม์ผรรแปรพิศม์ ให้ผิดกันเองโจกแจก บเป็นเอก
ใจเดียว บเป็นเกี่ยวเป็นการ เพราะพิศม์ผลานครู กลศึกอันนี้ ชื่อว่า
ชูพิศม์แสง ฯ

๑๔ กลหนึ่งแข่งให้อ่อน ผ่อนเมื่อศัทรุก ให้ดูบกดูน้ำ ขำดูเข้า
ยาพิศม์ พินิตพิศม์จงแหลก ตัดไม้แบกเบือเมา เอาไปทอดในน้ำ ทัพ
ข้าหนามขวาก แต่งจงมากทำทาง วางจาวห้าวแหลนเล่ห์ บ่อดานทาง
เข้าที่ขึ้น กันหลายแห่งที่คับ แต่งสนับไว้จ่อไฟ ไล่เผาคลอกป่าแซม

แนมขวากหนามหว่างน้ำค้ำ ตามเผาป่าแทบทัฬห ยับไม้เผาเป็นถ่าน
 หวานไฟไว้รายเรียง รอเผาเสียบึงจ้งสัน อย่าให้กินเป็นอาหาร แต่งคน
 ชาญหลอกทัฬห ให้เสียหับเสียหาย ทำลายคาบเนืองเนือง เปลืองสเบียง
 เปล่าเฉาแรง กลเชื้อแข็งให้อ่อน ๆ

๑๕ กลหนึ่งยอนญูเขา ข้าศึกเนาประชิระ ให้ระคุชองชอบ ที่จะ
 ชอบจะข้ง แต่งระวังยักย้าย ฝ่ายพลเขาเอาสเบียง เรียงงานในเมืองเรา
 เอาใจไพร่ใจพล คนอยู่ประจำการ พนักงานใครใครรบ แต่งบ้นจบ
 พลเล่น ให้ทำแคว่นชวนกัน แต่งถลวงพันบุกทัฬห คอยฟังศัปทสำคัญ
 หาที่ยันที่อ้าง เอาม้าช้างเป็นคิน ปืนคุหักค่ายเข้า รบรุกเร้ารุมแทง อย่า
 คลายแคลงพรายพรัต ตัดให้ม้วยด้วยกัน ให้สำคัญจงแม่น เล่นช้างม้า
 วางขวาก เขาตามยากเอาเรา เท่าทิศที่ตนหมาย ฆ่าให้ตายกลากกลาด
 ต้องบาดเจ็บบ่วยการ ศัทรูคาลระทด ขดด้วยเสียงปืนไฟ ในเมืองเร่
 โห่ร้อง ให้มีกองนิรนาท มีปี่พาทย์เสียงสรวญใน ชมชื่นใจขับรำ ข้า
 ทนงองอาจ ปืนไฟพาดประนัง กลเชื้อพังญูเขา ๆ

๑๖ กลหนึ่งเข้าให้ผอมนั้น บั้นเมื่อให้เธอลีลา พาทหารราช ให้
 พินาศศัทรู หมั่นตรวจดูกำลัง ช้างม้าทั้งรพล ปรนกันเปลี่ยนไปลาด
 ผาดจู่เอาแต่ได้ หนังสือไว้หมายหมก ว่าจะยกพลหลวง ลวงใส่กลเป็น
 เขต รุกในเทศการ ให้บ่วยงานทำนา แสงตรวจตราพลแล้ว แล้ว
 คลายพลเราเสีย เยียกลเมฆมิตผน ผนไปตกตรนกองขนาง ให้แผ้วถาง
 แสงทำ คคึกคำแรงรณ ครันหลงกลยกเล่า ลากพลเข้าเนืองเนือง แยก
 ให้เปลืองไปมา ดูจกกลาลักไซ้ จะไล่ไล่ก็มีทัน วันคินปีบ่วยการ ข้าศึก

ต้านยืนอยาก ให้เข้ายากหมากแพง สิ่งเป็นแรงให้แรงถอย ร่อยรอนไข
ใจหิว ตีนมือปลิวพลัดพราย ไพร่หนีนายนายเปลี่ยว บเป็นเรี่ยวเป็นแรง
ใครใครแข่งมิได้ ใครใครไม่มีลาภ ถ้ารูปงามเสาวภาพย์ก็จะเศร้า กล
อุบายนี้เล่า ชื่อว่าเข้าให้หอม ฯ

๑๗ กลหนึ่งชื่อจอมปราสาท องอาจมุ่งมาทศุ คุหอคอยเวียงวัง
ตั้งไชยภูมิจงผับ รุ่งทักทไฟพระปลาไชย อย่าได้ไหวได้หวน หมั่นคุนบับ
ธรรมเนียม เตรียมปูนปั้นเป็นกอง นำหลังสองตราบข้าง รอบไว้ข้างม้า
รถ ห้วยธารคชโยธา ให้รักษางจรอบ ทุกคันขอบนอกใน อย่าได้ไหว
ปั้นปวน อย่าได้ควนคอยพัง คอยคุนหลังคุนนำ จักข้างม้ารืพล ปรนกันกิน
กันนอน อย่าย่อหย่อนอุส่าห์ ให้หมั่นว่าหมั่นตรวจตรา ทั้งกระลา
กระแลงแกง อย่าได้แฝงนายไพร่ ไภยรักษางมาก อย่าให้ยากใจพล
อย่าทำกลจุเสือ บกเรือจงชำนาญ ชาญทั้งที่โดยกระบวน คิดควรรู้
จงผับ นับหน้าคู้ผู้อาษา หากคนดีเป็นเพื่อน อย่าเลือนถ้อยให้เสียคำ
ทำอันใดทำโดยสาตร์ ตามฉบับราชโบราณ กระทำการให้รอมชอม
กลศึกนี้ชื่อว่าจอมปราสาท ฯ

๑๘ กลหนึ่งชื่อว่าราชปัญญา พร้อมเสนาทั้งสองข้าง ข้างม้ารถ
เสมอกัน หานักธรรมผู้ฉลาด อาจใส่กลไปปลอม ด้อมคุที่คุทาง วาง
ต้นหนคนใช้ ไว้กังวลแก่เขา เอาสินให้ฤหรรษ์ ให้คิดฝั่นใจออก ทั้ง
ภายนอกภายใน ห้วนไหวใจไปมา แต่งโยธาหักกัน หลายหมู่พรรค
หลายกอง จองนายหนึ่งไพร่สี ทวีนายหนึ่งไพร่หก ยกนายหนึ่งไพร่เก้า
เคล้านายห้าจองพล ช่ายขวาคนนำหลัง ทั้งอาวุธท่าทาง ถอยพึงทาง

กันรบ ทบทำวอย่าหนีกัน คอยยืนยันรบพลาง ไส่ยาวางเรียเต็ด นาย
ไพร่เล็กตลอดตาม ให้ฟังความส่งสำคัญ หม่องกลองพรรณธงไชย กต
ให้ไล่ให้หนี ลีลาลาดศึกเข้า ในพลเคล้าเปนกล สองกองพลซ้ายขวา
คุมรรคาชอบกล เอาพลตั้งสองข้าง กองกลางจ่างพลถอย คีตกตามลอย
เล่นไล่ ครันศึกไปล่อออกข้าง คอยดูข้างคุ่ม้า ดูทวยคลารพล สบสกล
โดยสำคัญ จึงกระทบกันเข้ารบ สบสำเนียงเสียดสา อย่าให้คลาให้คลาด
ผาดเอาคงเอวอัน หยิบเอาพลันจได้ ไว้กำหนดนายกอง ช่างปองปุน
จงสรบ นับอ่านเร่งตรวจตรา กลศึกอันนี้ชื่อว่า กลราชปัญญา ๖

๑๙ กลข้อฟ้าสนั่นเสียง เรียงพลพยุหกำหนด กตประกาศถึงตาย
หมายให้รู้ถ้วนตน ปราบบ้นงานณรงค์ ยวดยงกล่าวองอาจ ผาดกำหนด
กตตรา ยามล่าอย่าลืมนทน ทำยุบลสีหนาท ดุจฟ้าฟาดสายแสง สำแดง
การรุกรัน ปล้นปลอมเอาชิงช่วง ลวงเอาบุรีราชเสมา ตรารางวัน
เงินทอง ปองผ้าผ่อนแพรพรรณ ยศอนันต์ผายผูก ไว้ชั่วลูกชั่วหลาน
การช้างม้าพลหาญ ให้ชำนาญการรบ สบได้แก่จรรอตราศฎร์ ดุจฟ้าฟาด
เผาผลาญ แต่งทหารเรียงเรียง เสียงคะเครงคะก้าน ทั้งพื้นป่าคะครัน
สนั่นหม่องกลองไชย สรในสรพ์แทรกสังข์ กระดิ่งตังฉานฉ่า งอนงาข้าง
รายเรียง เสียงบันญาคร้ามครัน กล่าวกลศึกนั้น ชื่อฟ้าสนั่นเสียง ๖

๒๐ กลศึกชื่อเรียงหลักยืน ให้ชมชื่นรุกราน ผลาญให้ครอบ
ทั่วพื้น ผันเอาใจให้ชื่น หีนสร้างไรสร้างนา หาปลาล่วงแดนต่าง
โพนเถื่อนข้างลวงแดนเขา เอาเปนพี่เปนน้อง พร้องตั้งค่ายตั้งเวียง
บ้านถิ่นเรียงรายหมั่น เร่งกระชั้นเข้าเรียงราย เกาะเอานายเอาไพร่

ไวใจไทยใจถึง ระวังพึงใจให้ ใส่ไคล้เอาเป็นเพื่อน ใครแข่งกล่น
 เกื่อนเสีย ให้เมียผูกตรึง ให้เป็นจิ้งม้ามสาย รายรอบเอาจหมัน
 จงเอาขึ้นเป็นกล กลให้เขาลอบล้น ปล้นบ้านถิ่นเถื่อนไปมา ระวาเพศ
 เทบเวียง กลศึกอนันชีชื่อว่าเรียงหลักยืน ฯ

๒๑ ๑ กลชื่อว่าป็นพระราม ว่าอย่ามีความโกรธซึ่ง ทออิงใจหนักภก
 สำแดงศึกใหญ่มา พาราจคอยฟัง ให้ระวังถอยเกล้า แม่่นอย่าแอ่ว
 แวนไว้ ได้แล้วกลับคืนรอด ครอบพลอดมีไชย ห้วนไหวใจศัตรู
 ดุสนั้นใจเศร้า ให้พระยศเจ้ารุ่งเรือง เลื่องกาเทศหาญหาญ ทุกท้าว
 เกรงขาม ชื่อป็นพระรามสำเรทธิ ญี่สิบเบ็ดกลณรงค์ ด้วยประสงค์
 ดึงนี้ ฯ

๑ ผิขุนพลรื้อนำพลพยุห หมู่จตุรงค์เสนา อย่าได้คลาไคลลาด
 จลาดในที่ทาง กลางกันดารรายเรียง สเปียงพลช้างม้า ทวยโยธา
 กล้าหาญ หาเทศการวารอันดี ฤกษ์นาทิจงชอบ กอบด้วยจักรลักขณา
 เพลาฤกษยามไชย อาไศรยโหรเป็นตา ลีลาให้ชอบนาค ภาคว์เมือง
 อันจักร ในที่ค่อนที่ราบ จลาบลุ่มป่าเขา เทาเหวห้วยบึงบาง ทางที่
 จะข้ามน้ำ เข้าถ้ำเข้าป่าหนาม รำรอมรอบเรียงตัว พึงเกรงกลัวประหยัด
 ระมัดอย่าอุเบกษา จะพรรณาไพรรังษี ที่ป่าดงพงชฎ ชอบช้างตัดไปก่อน
 ผ่อนคนตามรอยคช จึงเอารถไปถัด จึงเติรอศวหลังมา ทางหญ้าป่า
 ปลงหาบ เปนทุ่งราบมรก พึงยกม้าไปก่อน ผ่อนพลตามเลี้ยวลต เอารถ
 ไปหลังพล ฯ

๑ ผิดคนไล่ขึ้นเขา เทาเห็นทางคับแคบ เอาคนแนบขึ้นก่อน
ปีนช่องนอนสองข้าง พลตาบด่างไปสุด พลอาวุธไปหลัง ฯ

๑ ผิดทางสพังเข้าถ้ำ ทางเหวน้ำธารไหล เอาพลไปสองข้าง เอา
ข้างรถไปถัด จึงเอาอัสวไปตาม ผิดทางหนามหนาซ้ญ เอาข้างตัดไปนำ
เอาม้ารถไปตาม แล้วคนหามคนหาบ พลตาบด่างไปสุด พลอาวุธไปหลัง
ผิจะหวังเข้าปีนปล้น รุกรันเอาเมืองไซ้ ไว้ข้างม้าแต่ไกล เอาคนไป
ทำงาน แต่งการกันขึ้นไฟ ค่อยชยดไปจงหมื่น กัณรพลเสนี อย่าให้มี
บาดเจ็บ บเหินบเหิน้อยป่วยงานการ สงวนพลทหารจหนัก อย่าให้พัก
ให้ไทย เอาม้าไล่กระเวนนอกจรงรอบ ขอบชนบทลวงลาด อย่าได้คลาด
ได้คลา เอาอาหารจงได้ มาแจกไพร่พลทหาร ผู้จะทำการปล้นเมือง
ครันการเปลืองเสร็จสรรพ เขาเมืองกลับสองใจ สเทือนไหวตรนก ยก
เกลื่อนเข้าประชิด ทิดเอาเมืองจงได้ แล้วใส่ไคล้ชวนเจรจา ดุจกรุณา
ชวนสนิท ปลิดตีนปูให้เปลือง ที่ไหนเคื่องเร่งถ่าย บ่ายให้เอาคร้วออก
ครันถึงนอกไล่เอา ทำให้เหงาตั้งนั้น โดยเบื่องบับปัญญา นานาเนก
ภิปราย ให้พรรณรายเรื่องยศ ฯ

๑ ผิดขุนพลรู้โอบอ้อม พลทหารพร้อมชอบบ้อง พาที่พร้อม
ปราไศรย ใครมีไชยชอบเลี้ยง บำเหน็ดเพียงภอมัน ครันเกียจกลฤาคลา
ขุนพลแต่งจงกล้า ทั้งพลคชาสาร สำเหนียกชาญชนสู้ รอบรู้เล่นไวว่อง
เชิงม้าคล่องเรรวรด กลการกวตลวงพ้อ ไพร่พลภอใจไป สอนสั่งได้
จำคำ ผู้เกลว้ย่าเปนทหาร รอบรู้การในกล ขุนพลรู้ไถ่ถาม ชื่นเชิง
ความจันใด ขุนพลให้ฟังฉลาด ถอยความอาจเลงเหน เงื่อนเง่เปน

ที่ถาม แม่หมายความคุณโทษ เลงเหนโทคติร้าย รู้อย่างปกป้องพล
กลต้งลวงทำฉันใด สิบสองในพยุห ตั้งโดยหมู่โดยนาม ฎีสิบเบ็ดตาม
แต่งสุ คุซ้างม้ารพล งาเปนกลเปนเล่ห์ อุปเทสิบแปดประการ ขุนพล
ชาญเร่รู้

๑ พลผู้ครัวตามสงเข้า ทหารเล่าคิฉันใด พลครัวลูกหาบไป
อาวุธใส่เครื่องคง อย่าหลงฟังตักเตือน อย่าเพือนผู้อยู่ผู้ไป ปลงลงในท่า
ควรที่ บอกคดีโดยควร จงอย่าลวนทำตาม

๑ ขอถามโดยอภัย เกว่นอาษาฉันใด ข้าพเจ้าใจเกว่นเกล้า
ไปบแผ้วกลครู รู้แต่งเชิงลวงพ่อ ต้าต่อตั้งหลีกหลบ เล่ห์กลทบเจรจา
สำเนียงกล้ำชาญชน ทังกลพ่อลวงโล เล่ห์เลียวให้หลงกล

๑ นายกพลอาษา จวางม้านฉันใด ขุนม้าไวยลุนั่ง ชนลงต้งจับไว้
ถือปืนไฟธนู หอกดาบตรูทวนแทบ แบนแนมทังเปนกล คับแคบ
คลต้านต่อ เชิงโล่พ่อเชิงหนี บ้างทำที่ให้ฉงน

๑ ขุนพลกุมขอมฉันฉันใด ขุนช้างไวยลุนั่ง หมอความต้ง
ขับเล่น ขับชนเกว่นกล้ำสุ ย้ายหลีกดูเชิงกลัว เปนกลเล่ห์ยั่วเย้า
กลบเข้าเกลียดกล ที่เทียบชนเพื่อนรู้ที่ศึกพ่อขวาง ล้อมตั้นช้างฉันใด
พลหาญไกลล้อมคช รู้กำหนดที่อยู่ ยืนช้างดูไกลไกล เชิงชายในเล่ห์กล
ถดถอยปนพ่อศึก ปลีกที่ท่าทางไว้ ชั่วช้างสารหนึ่งได้ ที่แล้วโถมผจญ

๑ พลล้อมอศวฉันฉันใด พลไกรล้อมเชิงมา เล่นไคลคลาเชิงชิต
ให้ตามติดไต่เต้า เชิงม้าเท้าจะพล่า พลาดเชิงผิดทำบ้าย พลหาญฝ่าย
ล้อมม้า เขารบร้าช่วยรณ จงเปนกลเชิงชาย

๑ ห้วน่านายยืนยัน แกว่งเกาทันฉันโต ห้วน่าใช้ยิงขยัน
แกว่งเกาทันพาดศร ทรงปืนกรณีนก ย้ายยกกลผ่อนผัน เปนกลกัน
ย้อมกล เพื่อรานรณเรรวรด ยอดยิ่งบหย่อนใจ ฯ

๑ น้าไม้ยังยืนโชน น้าไม้ขึ้นน้าต่อ ต้านปืนรอยันรับ กลปืน
สรพ็ที่รู้ เปนกลคุดย้อมกล หลบหลีกชนแนบไม้ ชิดช่องใช้ส่องจู่
รู้พ่อด้วยศรศิลป์ ฯ

๑ ธนุก่งน้าวพาด สายศรสาตรฉันโต ธนุไว่ก่งสาย น้าวพาด
กรายศรสิทธิ์ ลูกยาพิศม์ผลาญแผลง ดุชนั้แขงเรรวรด เปนกลยวด
เปลื้องไปล์ ว่องแวนไว่เชิงสู้ รอบรู้ต่อเชิงกล ฯ

๑ เสโลหตาบฉันโต โลหตาบไประยะ อย่างจ้งหะเรียงราย รู้ที่
ย้ายทียก ไว่หน้าอกผกผาย พ่อหลวงกรายกล่าวแกลง เชิงชายแย้กดยุทธ
ยังนั้ชุดแขงเชิง ให้ละเลิงถะหลวงพัน ฯ

๑ เขนทองบ้องปกโชน เขนทองใช้บ้องตน เผยพ่อชนตังสู้
เร้งเรียนรู้จ้งแหลม รู้ทุกเกมช้อนกล รู้ยั้งคนมีไชย ฯ

๑ ปืนไฟกลรู้ลอด สอดปืนยิงฉันโต ปืนไฟตังเปนหมู่ วางตับคู้
แถวถัด เสโล่หชนัดเล่าทวน เดิรเปนกระบวนเล่นสู้ เปนคนรู้คงเรียน
จำเนียรราชศึกสอน ไว่เบียดบ่อนศัทรู ข้าศึกสู้เสียไชย ฝ่ายเราได้ชำนะ ฯ

๑ ตะปุดรีงค่ายแบ่งบัน ไพร์พลชั้นฉันโต สำหรับไปค่ายหมั้น
ตริงค่ายกันไพร์ ไชยภูมิมีบ้องน้า ตังแต่รบข้าศึก อย่าเบาตริกตรองการ
ปิกกาซ้ายขวา แวนไว่ถ้านันได้ ซ้ายขวาไว่ให้แวน แกว่นการเล่นเคหา

ดูเยี่ยงกาโบยบิน จาบเฉี่ยวฉินฉกพา เรรวรคหาแต่ได้ กองร้อยใช้
 เหมือนกัน พ้อลงผันซ้ายขวา พลยกมาแต่งสู้ กลย้อมกลรอบรู้ เล่ห์
 เลี้ยวหลายกล ฯ

๑ หัวนารบฉันทิ หัวหน้าใช้ยื่นแนม รบต่อแหลมแล่นหล้า
 ม้ารบม้าผันฉน ให้เป็นกลผกผ่าน หาญต่อหาญยืนแย้ง พ้อลงลั่นกล
 แล้ง ยั่วเข้าเชิงไชย ฯ

๑ ทหารม้าขึ้นม้าไวแวน เคล้าทวนแคว้นฉันทิ เป็นกลใน
 กลางณรงค์ ราชทวนวิ่งสู้ กลหางคูลวงพ้อ ตีต้านต่อตีกล รุ้ยคนมีไชย ฯ

๑ พลชำนาญฉ้อง ลั่นทำนองฉันทิ พลฉ้องไชยจรรู้ อ้ามฤตยู
 ทิศใด ราชูไชจรรจัก จงบ่ายภักผันหนี ได้ฤกษตีลั่นฉ้อง พลให้ร้อง
 เอาไชย ยกพลไปชำระ เป็นกระบะสงคราม สงเขปความฝึกสอน
 พลนิกรช้างม้า บริบูรณ์ทั่วถ้วนหน้า อ่านแล้วจงจำ ฯ (๑)

๒๘ ๕๖
 ๑ ผวนอาทิตย

นาครมีฤทธ

ยามชันนินมา

ครนเข้ายามเสาร

สี่ยามไตรตรา

ถึงยามสุริยา

ย้อมยามยาย

(๑) ในการพิมพ์ครั้งที่ ๑ ถึงครั้งที่ ๕ ได้พิมพ์เพียงตอนนี้ ตั้งแต่นั้นต่อไปพร้อมทั้งภาพ
 ที่ตีพิมพ์ คัดจากต้นฉบับสมุดไทยซึ่งมีอยู่ในหอสมุดแห่งชาติ

๑ วันจันทจันโท

ถึงยามสุริโย	นาคอรฤทธิ
เข้ายามศุกระ	เท้าคำแสงศรี
เข้ายามยายี	มีเดชเจษฏา

๑ อังคารภุมะ

ถึงยามศุกระ	นาคอรฤทธา
ครั้นเข้ายามพุท	ถึงยามภุมมา
ห้ายามยาตรา	ยายีมีไชย

๑ วันพุทพุทโร

สิ้นยามเสาโร	นาคอรเลิศไกร
เข้ายามพระหัชบดี	ห้ายามลงไป
สิ้นแสงสุริโส	ยายีฤทธิ

๑ วันกรฐีวะ

ถึงยามสุริชะ	ย่อมยามยายี
ศุกรพุททะ	จันเทาสาริ
พระหัชบดี	นาคอรหมหิมา

๑ วันศุกศุกระ

ถึงยามเสาระ	— — — —
— — — —	— — — —
— — — —	ยายีเจษฏา

๑ ครนเข้ายามครุ

- - - -

นาคอรฤทธา

- - - -

สียามลงมา

- - - -

สิ้นสุริโยไท

๑ วันเสาร์เสาร์

ถึงยามศุกระ

ยายมีไชย

ครนเข้ายามพุท

สามยามลงไป

นาคอริศไก

เท่าถึงสนทยา

๑ รัชวิ

สะตีสกไก

นาคอรฤทธา

ครนเข้ายามโม

สียามลงมา

สิ้นแสงสุริยา

ยายไสศรี

๑ สะตีสกไก

ถึงยามพุทโร

นาคอรฤทธิ

เข้ายามระวี

ย่อมยามยาย

สิ้นยามราตรี

ถึงยามสุริยไส

๑ อังการยามโม

ถึงยามเสาโร

นาคอริมีไชย

ครนเข้ายามพุท

หกยามลงไป

ยายเลิศไก

มีฤทธเจษฏา

ห้องสมุด
วิทยาลัยวิชาการศึกษา
๕๑

๑ วันพุทธพุทโร

นาคอรัมฮีโม	เข้ายามชีวา
ถึงยามพุทระ	เท่าถึงสุริยา
จำเรณูเดชา	กำลังยายี

๑ พระหัตถ์ชีโว

ถึงยามภุมโม	นาคอรฤทธิ
เข้ายามเสาระ	ย่ำคำราตรี
ยายีใสศรี	สิ้นยามชีโว

๑ วันศุกรศุกระ

สิ้นยามเสาระ	นาคอรเดโช
ครั้นเข้ายามพุท	ถึงยามศุกรเกร
ยายีอิทโร	ยายีไชยมี

๑ วันเสาร์เสาร์โร

สิ้นยามอินโท	นาคอรฤทธิ
เข้ายามศุกระเกร	— — — —
ยายีใสศรี	สิ้นราตรีแล ฯ

๑ กลางวัน

ยามหนึ่งราหอยู่หอรดี	สองยามอยู่อุดร
สามยามอยู่อาคเน	สี่ยามอยู่ปัจฉิม ฯ

๑ กลางคืน

ยามหนึ่งอยู่อิสาร
สามยามอยู่ภายใน

สองยามอยู่ที่กษิน
สี่ยามอยู่บรรพ ๗๖

๑ สวรรค์ ๕๖ ๕๖ ๕๖ ๕๖ ๕๖

สวรรค์

๖ เล่นไชยภูมิแล ๗

๒๘ ๑ ปี่ชวตนามครุฑ

แก้วกลางรณยุทธ
มแม่ปักษ์ซ้าย
ปี่กฤษณะ

เปนนจอยธา
ปี่ชาลปักษ์ขวา
ให้น้ำพลจร

๑ ฉลุพยักหมนาม

ธิดีสงคราม
รกาทักสิน
นำหน้านิกร

องอาจสังหาร
มแสงอุดร
มแม่ฤทธิ์ไกร

๑ ขาลใต้สิงหนาม

ศัตรุเขดขาม
มแม่ปักษ์ขวา
นำหน้ากลาไค

จินดาจใจ
ชวตซ้ายชิงไชย
มแสงชนะ

๑ ผู้จอมสงคราม

ได้สนักขนาม	ปีเถาะเจษฏา
มเมียปีกซ้าย	มโรงปีกขวา
นำพลยาตรา	ปีจอบวร

๑ นายกโยธา

มโรงชั้นชา	มุสิกะนามกร
มแมทักษิณ	ชาวค้อยู่คร
ผู้นำพลจร	ปีกฤษฏทธา

๑ มเสงอชนาม

นายกสงคราม	ปีกขวาระกา
มแมปีกซ้าย	เรื่องฤทธเจษฏา
ปีขาลมहिมา	นำหน้าพลผลาญ

๑ มเมียนาคนาม

ธิดีสงคราม	ปีกซ้ายปีขาล
ปีกฤษฏปีกขวา	เกล้าเกล้าไชยชาญ
ปีชวดห้าวหาร	ชมช้านาคอร

๑ มแมนามครุฑ

เปนจอมพลยุทธ	ครุฑพลจรัลจร
มเมียปีกซ้าย	ฝ่ายทิศอุดร
มโรงสังหาร	นำหน้าสังหาร

๑ ปืวอกเลิศจักษ

จงไค้นามพัยัก	จักมีไชยชาญ
มเมียปิกซ้าย	ขวาเอาปืชาล
รกาผาคผลาญ	นำหน้าโยธา

๑ รกาองอาจ

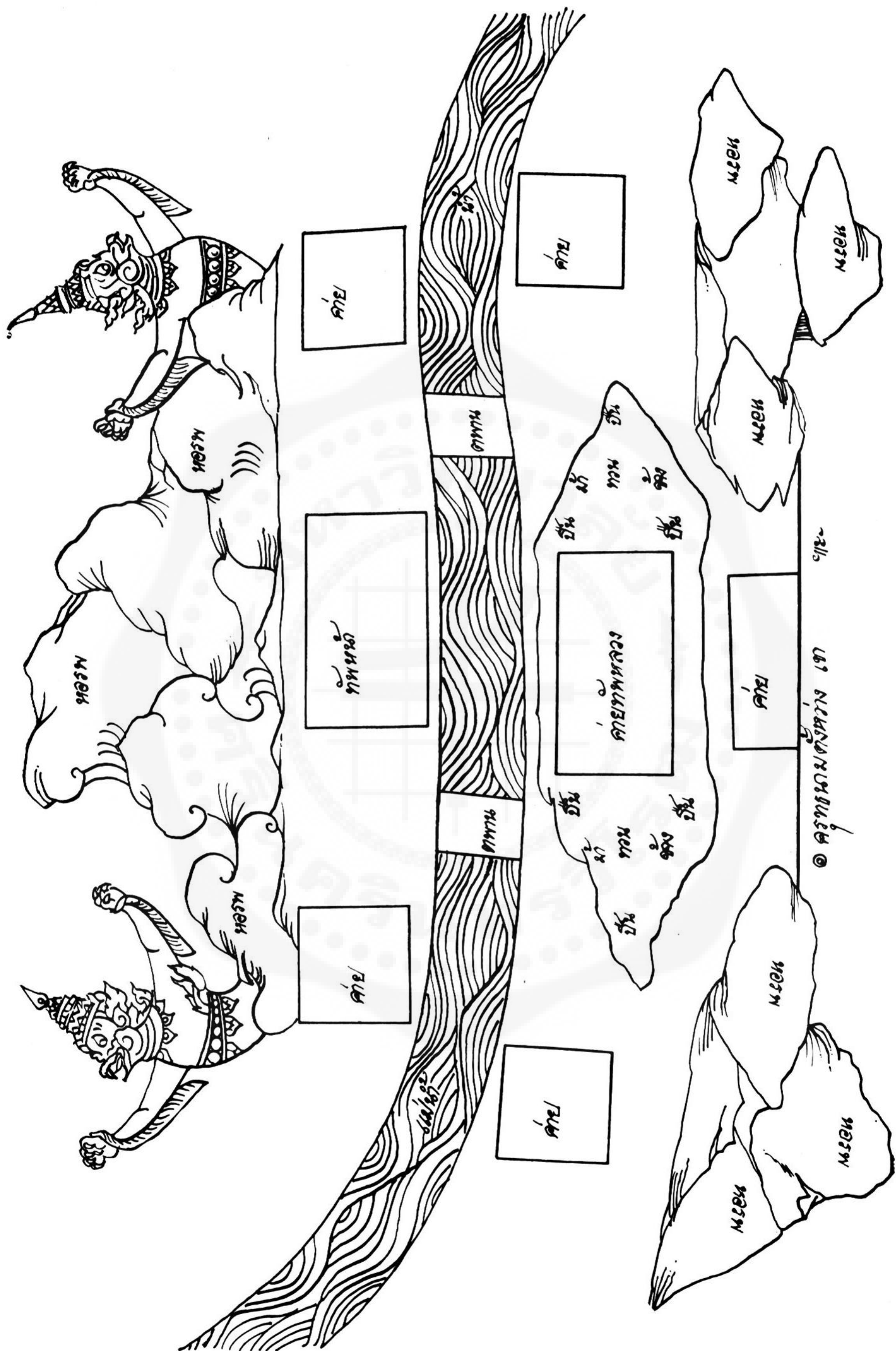
ไค้นามสีหราช	เดชเจษฎา
มเมียปิกซ้าย	จลุปิกขวา
นำพลยาตรา	มเมียแรกการ

๑ ปืจออริบคิ

สุนักนามมี	เดชะแสนศาล
ปืเกาะปิกขวา	จลซ้ายพลหาร
ปืวอกไชยชาญ	นำหน้าชิงไชย

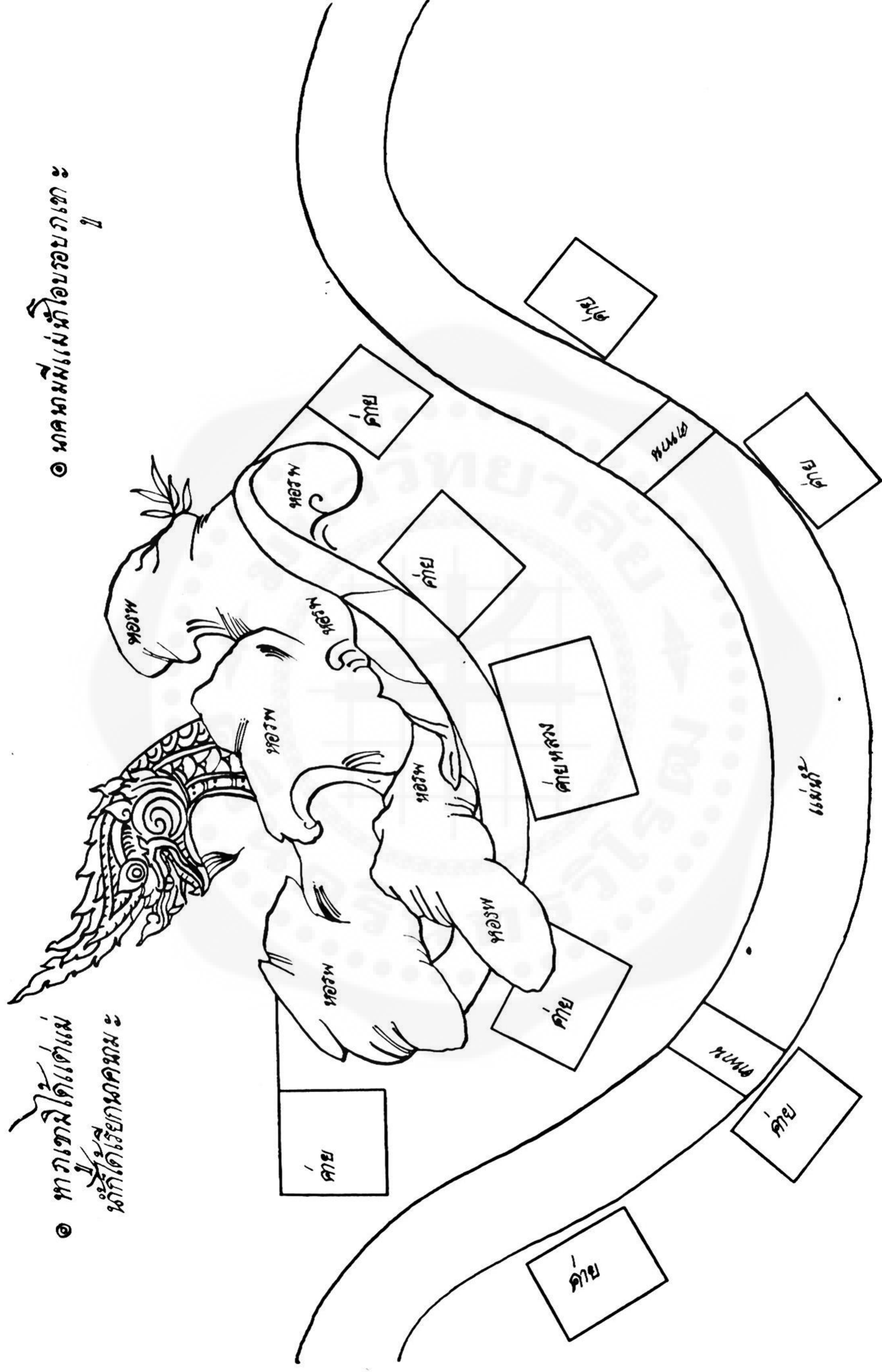
๑ กุณมุสิกนาม

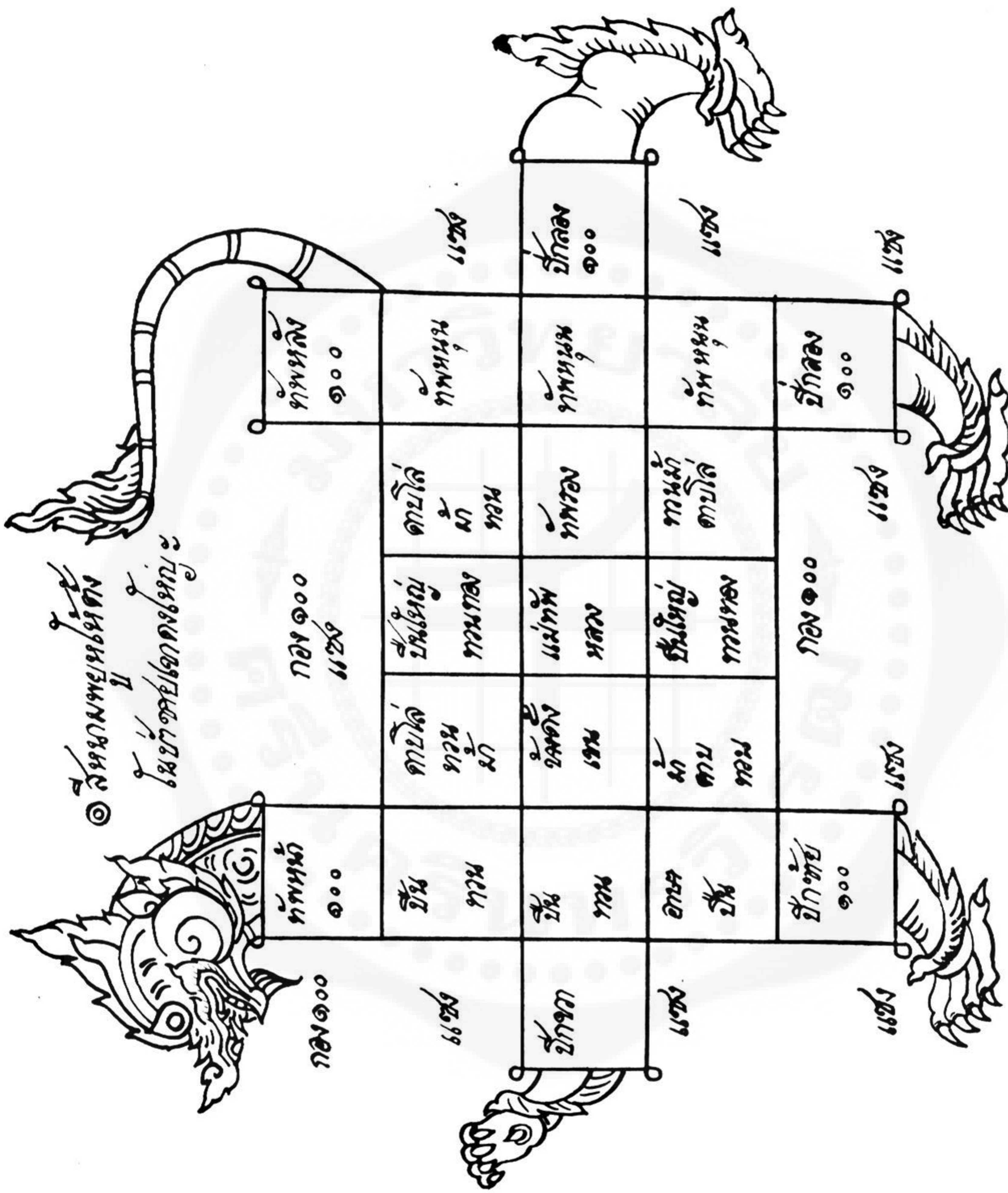
ผู้เกล้าวสงคราม	สัทรูหวาดไหว
มเมียปิกขวา	วอกซ้ายฤทธิไกร
นำหน้าพยุหไคล	มโรงมहिมา ทะ

๑ ท้าวทนต์ได้แต่แม่
ลูกได้เรียกทนต์

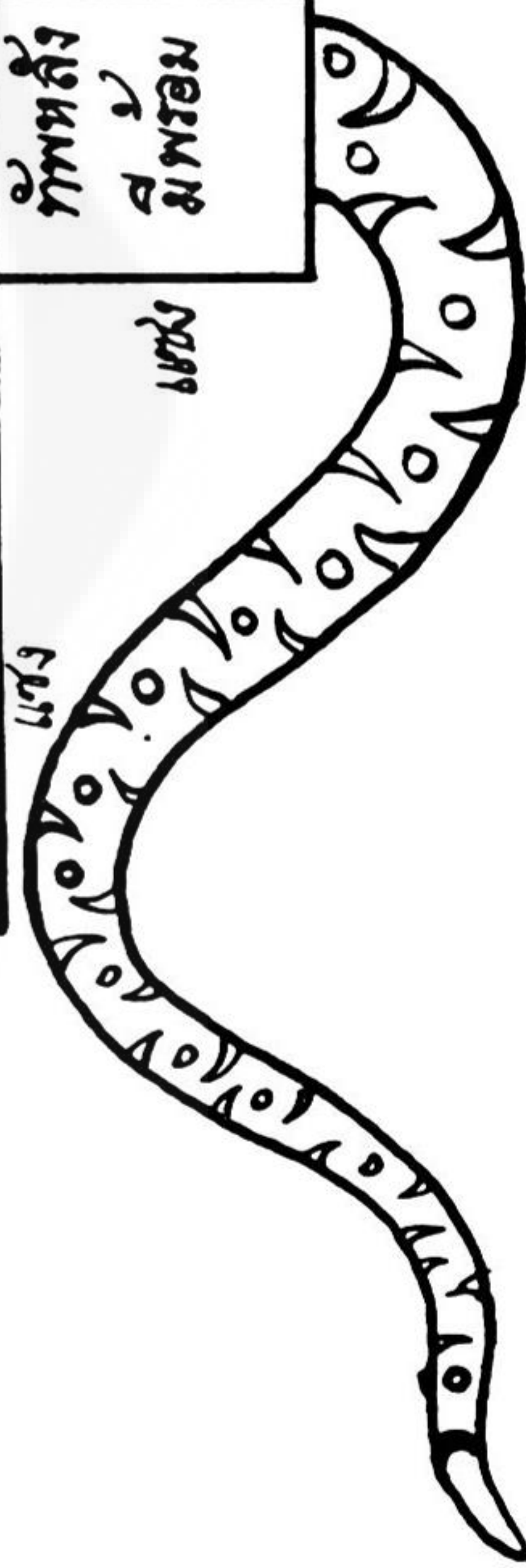
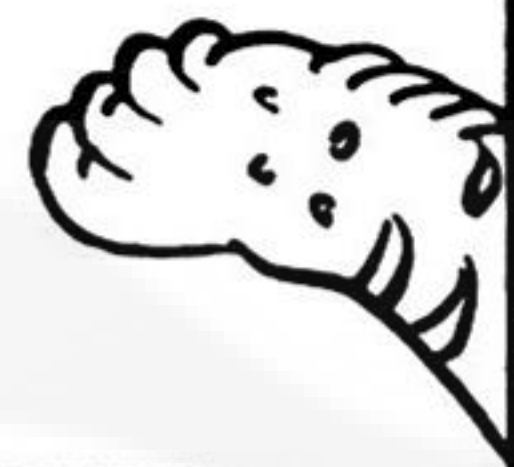
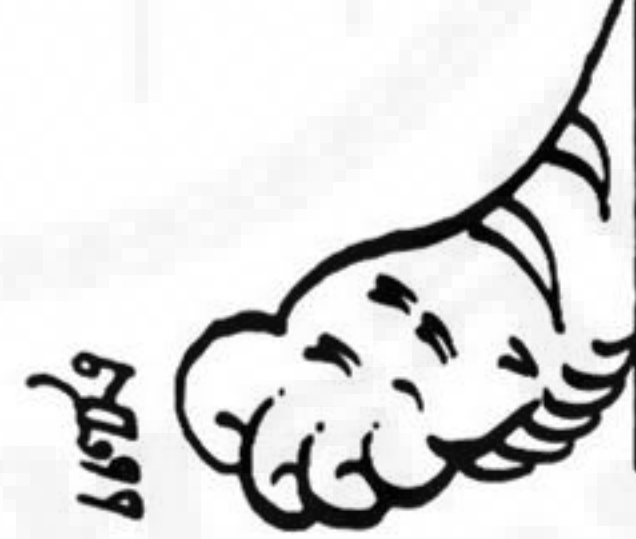
๑ ภาคสามแม่ไก่อบรอบภาเขา ๒

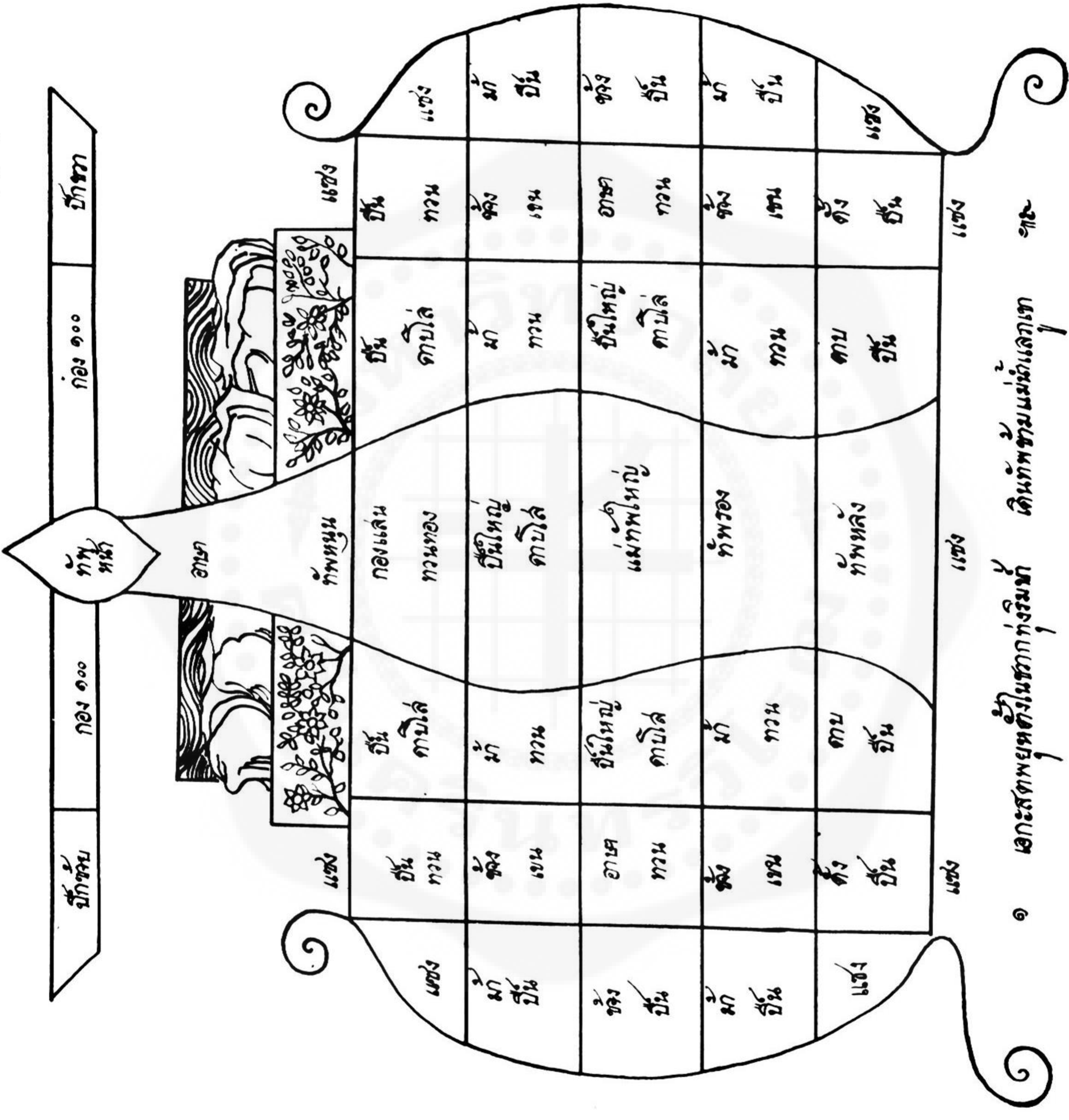

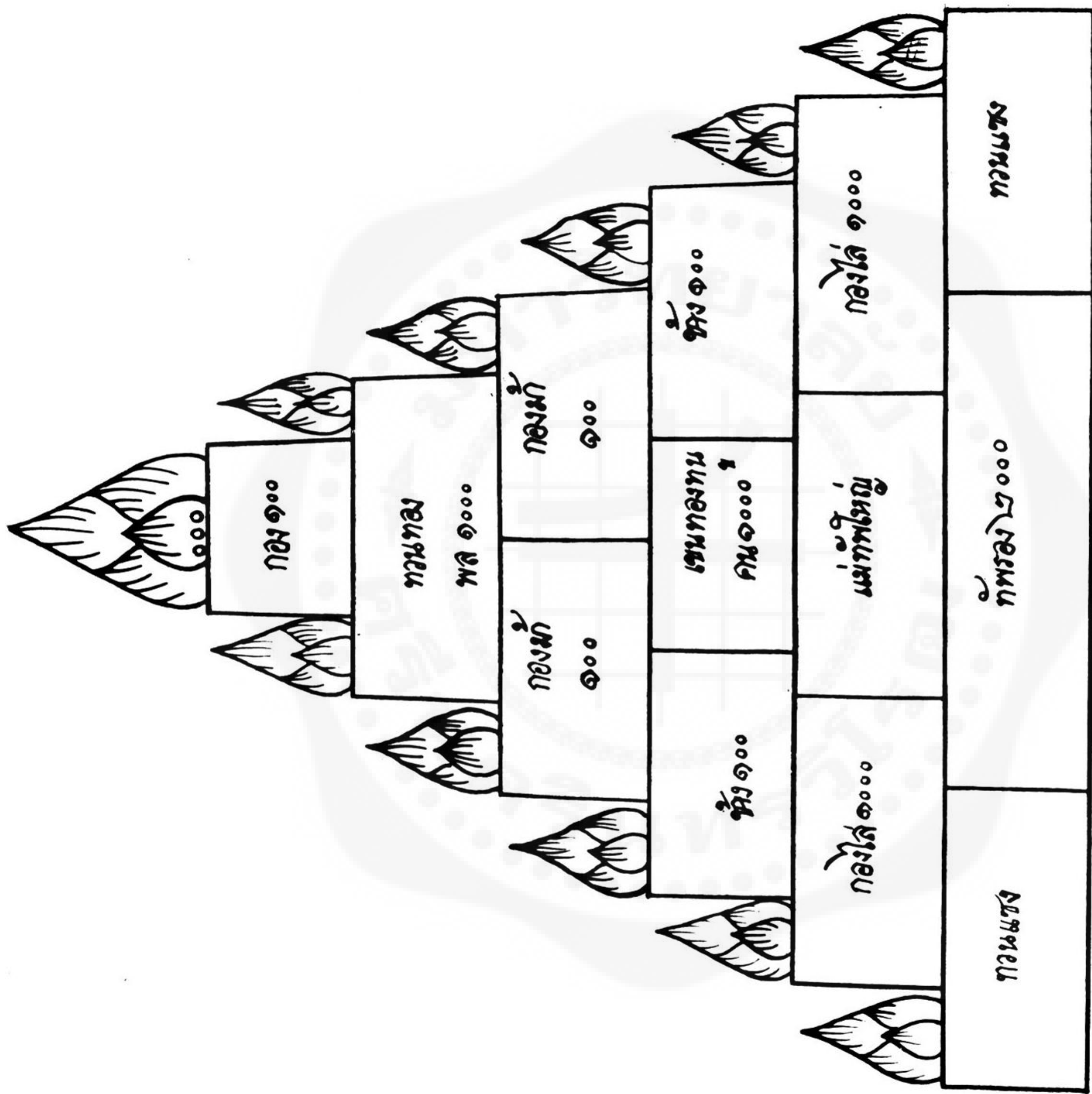
๑ หัสมณ ๑๐๐
 หัสมณ ๑๐๐

ปีกขวา ปีกซ้าย หาง	อก ปีก หาง	ปีกขวา ปีกซ้าย หาง	ปีกขวา ปีกซ้าย หาง	ปีกขวา ปีกซ้าย หาง
ปีกขวา ปีกซ้าย หาง	อก ปีก หาง	ปีกขวา ปีกซ้าย หาง	ปีกขวา ปีกซ้าย หาง	ปีกขวา ปีกซ้าย หาง
ปีกขวา ปีกซ้าย หาง	อก ปีก หาง	ปีกขวา ปีกซ้าย หาง	ปีกขวา ปีกซ้าย หาง	ปีกขวา ปีกซ้าย หาง
ปีกขวา ปีกซ้าย หาง	อก ปีก หาง	ปีกขวา ปีกซ้าย หาง	ปีกขวา ปีกซ้าย หาง	ปีกขวา ปีกซ้าย หาง
ปีกขวา ปีกซ้าย หาง	อก ปีก หาง	ปีกขวา ปีกซ้าย หาง	ปีกขวา ปีกซ้าย หาง	ปีกขวา ปีกซ้าย หาง

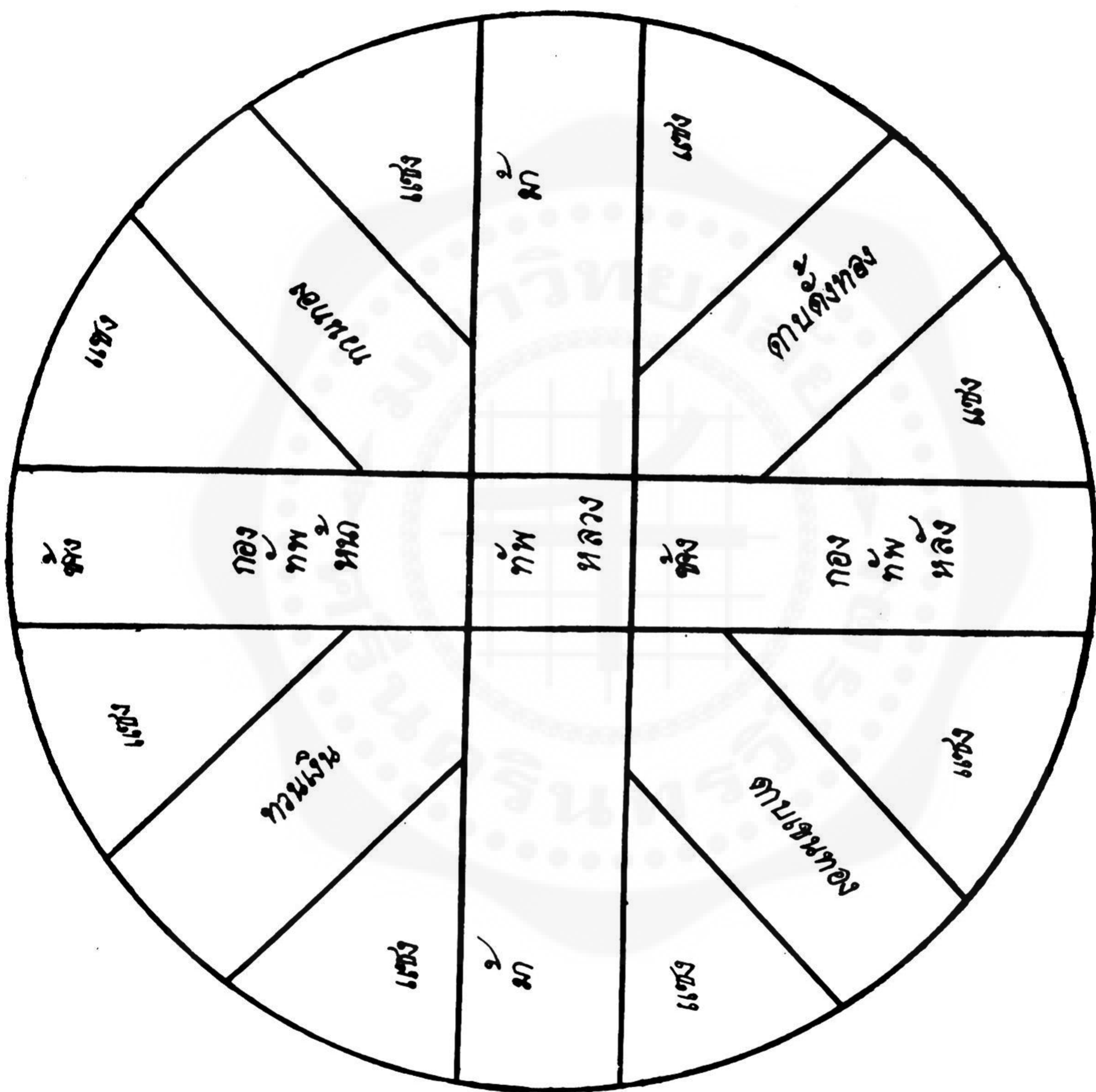

๑ เอกะสัพพตฺยตฺยในชวาทํกริมชํ เห็นทพชามแม่เจ้าเลาเภา

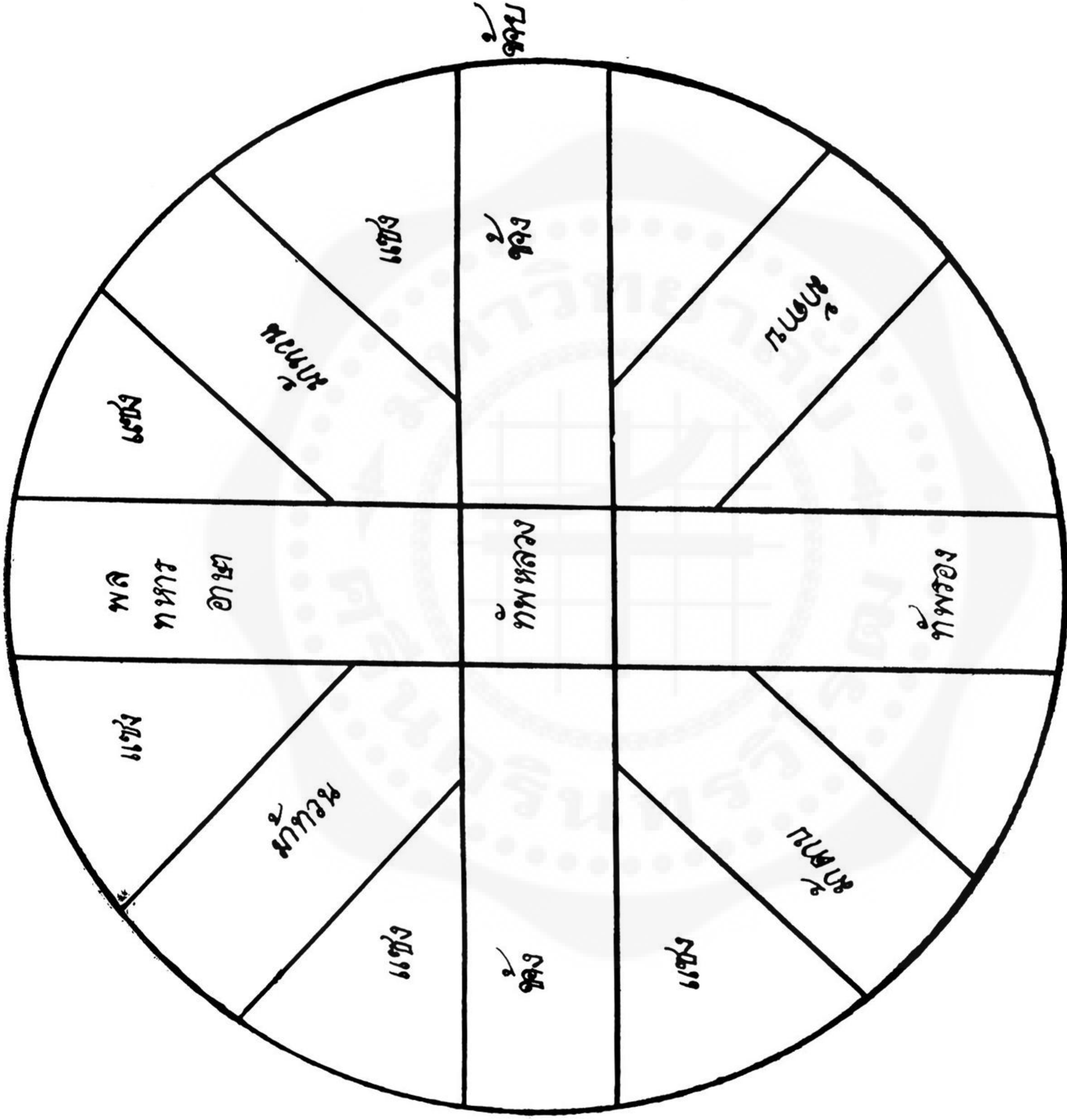

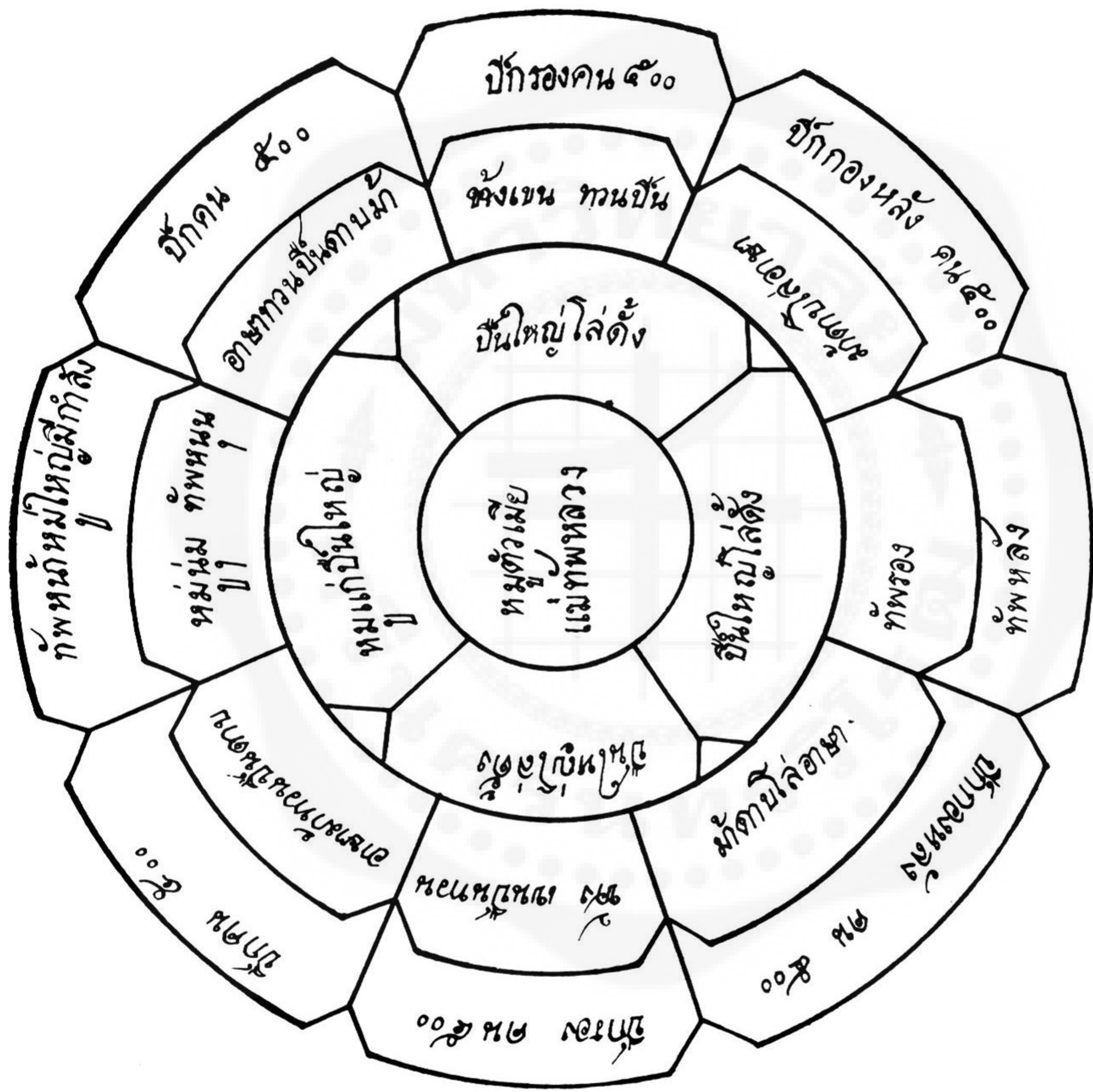
๑ ปกมพยหให้ทั้งกลางทั้ง ยกเคินก็ได้ทั้งคยได้ ๗๗

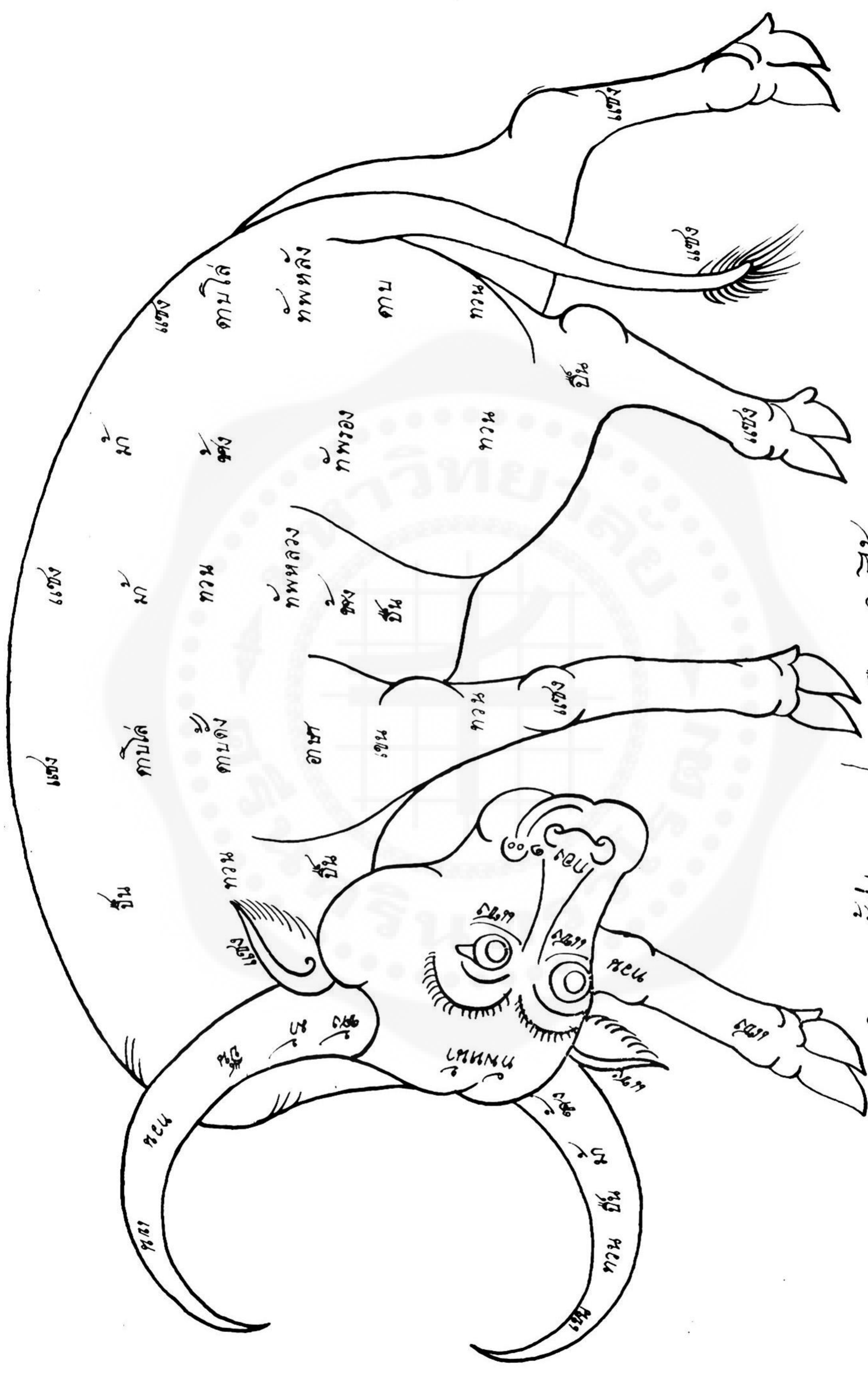
๑ จักรพรรดิให้ตั้งบลงอมเททักจน ๗๕

๑ ชื่องานศพ
ให้ตั้งที่เตาเผา

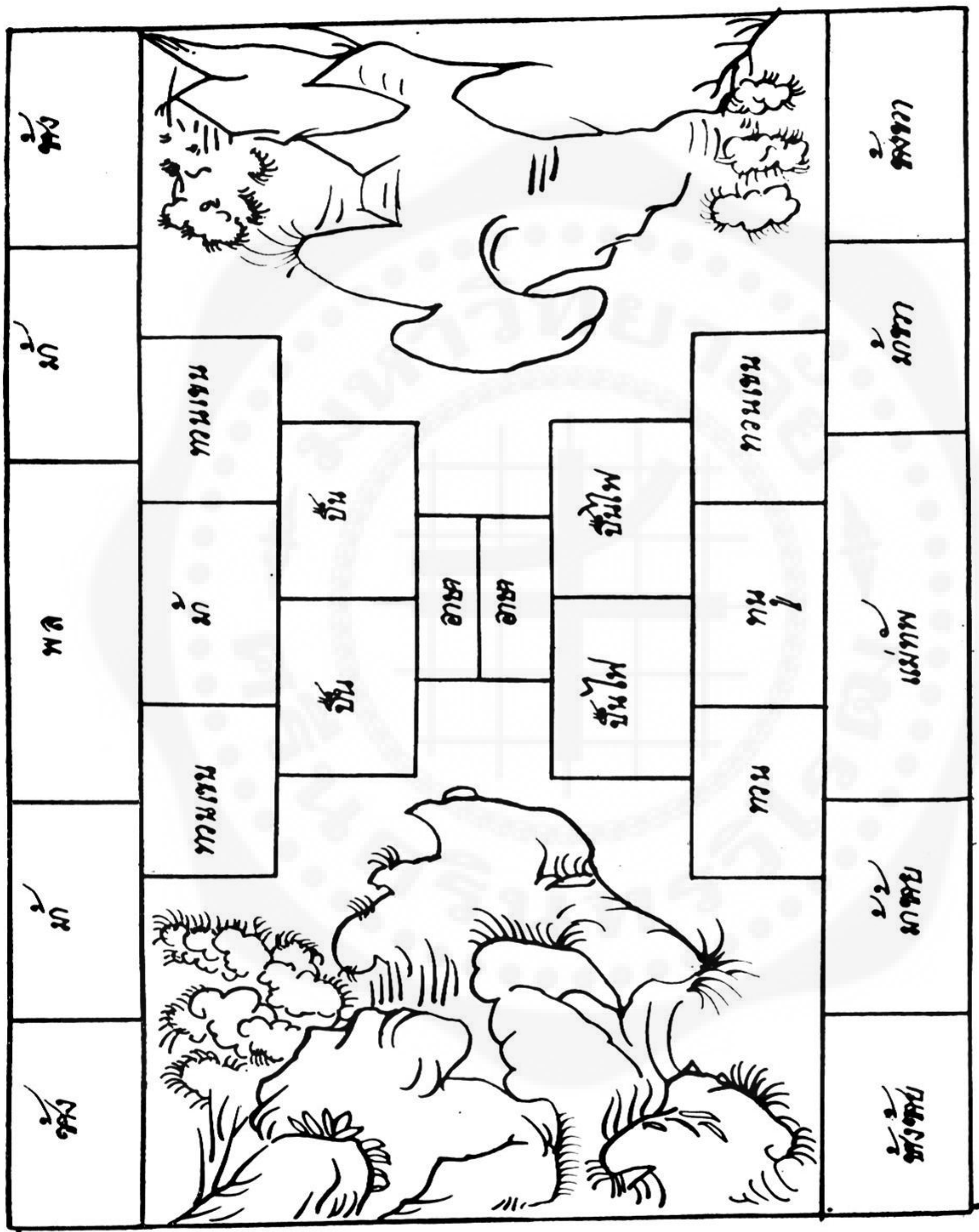

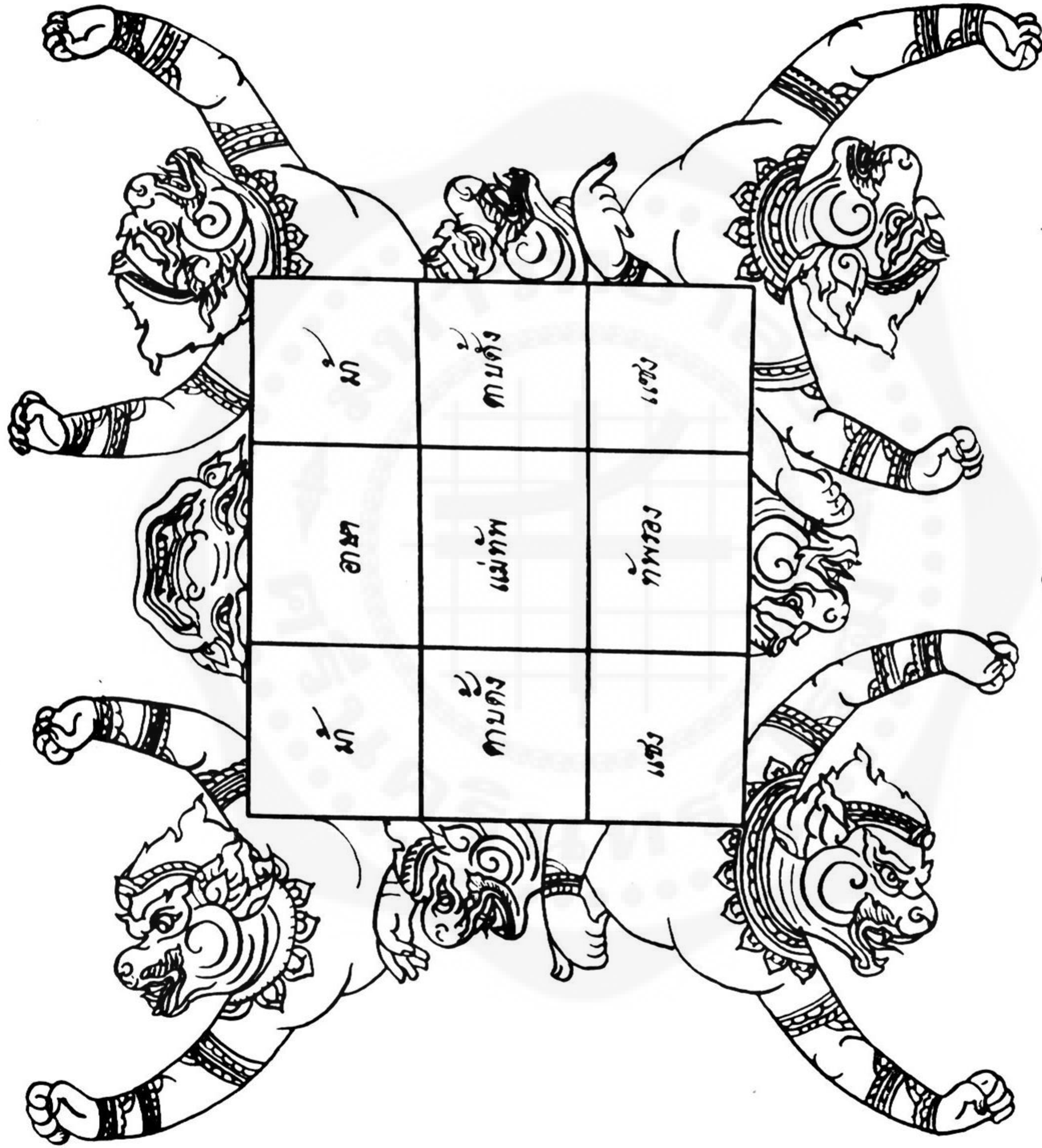
๑. คณะสงฆ์ไทยใหญ่, เล็กกลางทุ่งบลเคทักดอน ได้ร่ำปากได้ ๗๕๖

๑ มหิงษะมหายุคที่ดั่งมวงพลงเบญจเทการบือจยกเดินได้ ๗๕

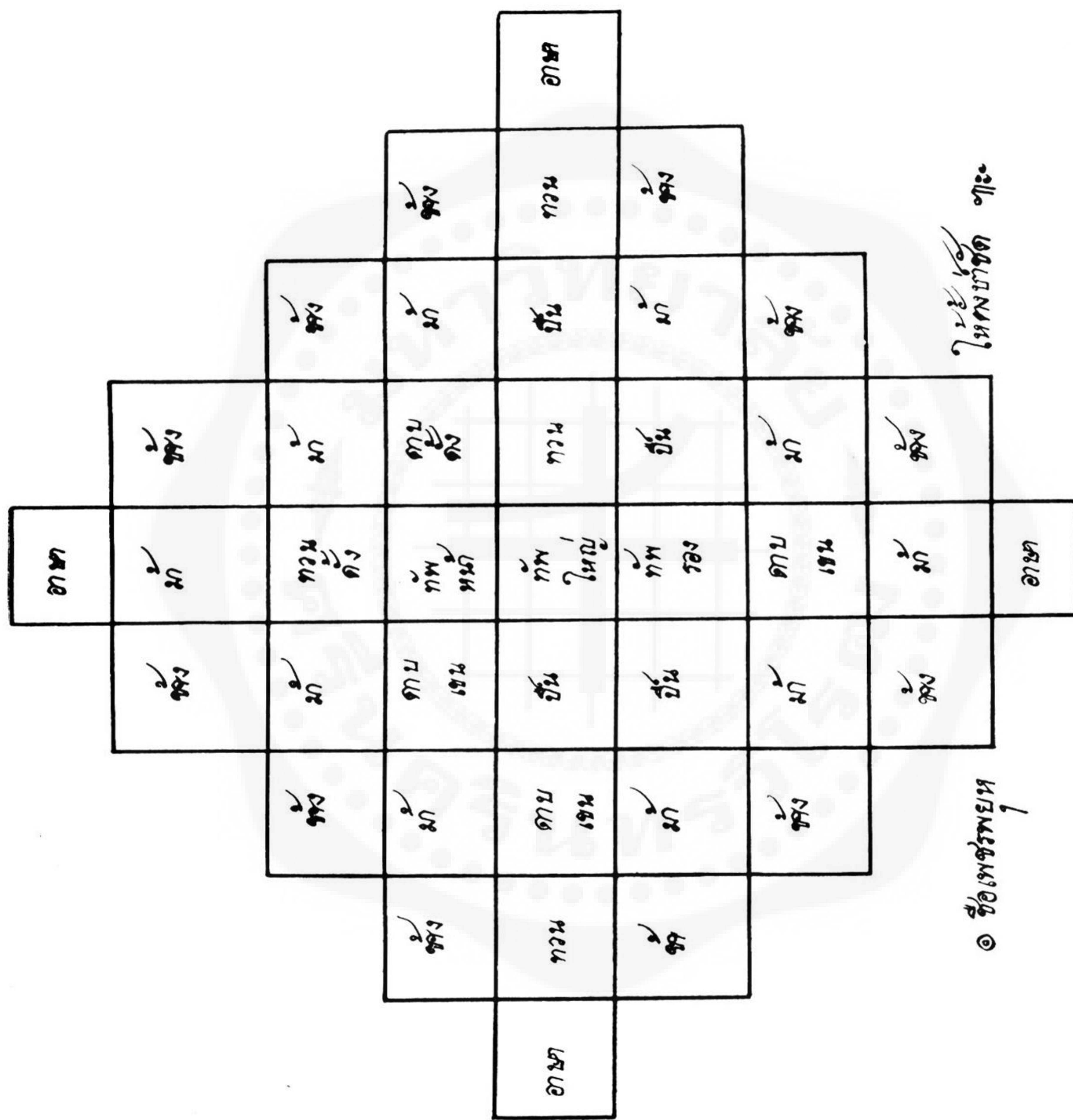

๑ อื่นๆ ภาพที่เห็นคือภาพไปกลางเขาสองแคว
 ในเขตเทศบาลเมืองเชียงใหม่

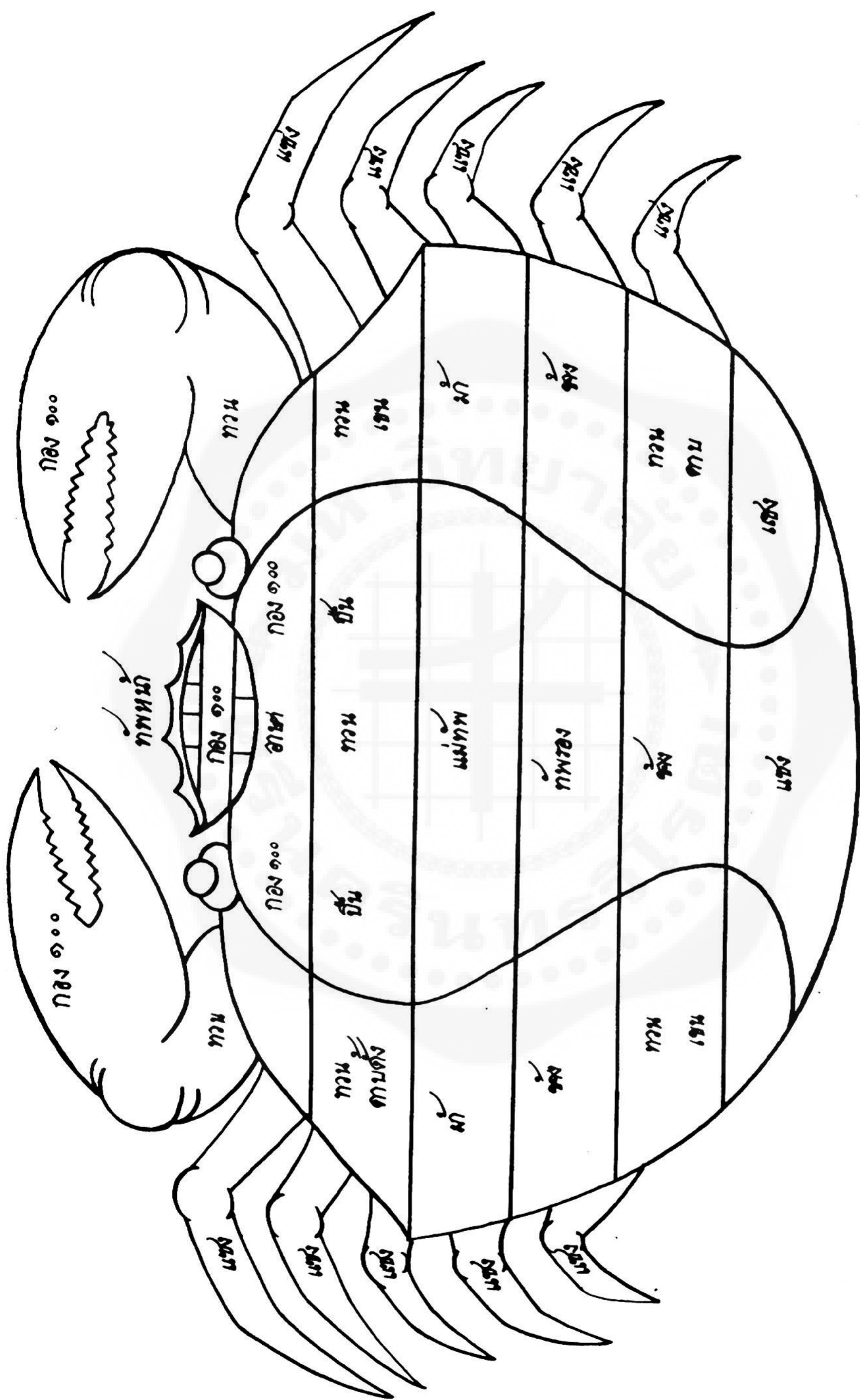
๑ ศรีเพชรพุ่มตุงเนบาสีจนยกเดิรก็ได้ ๗๕

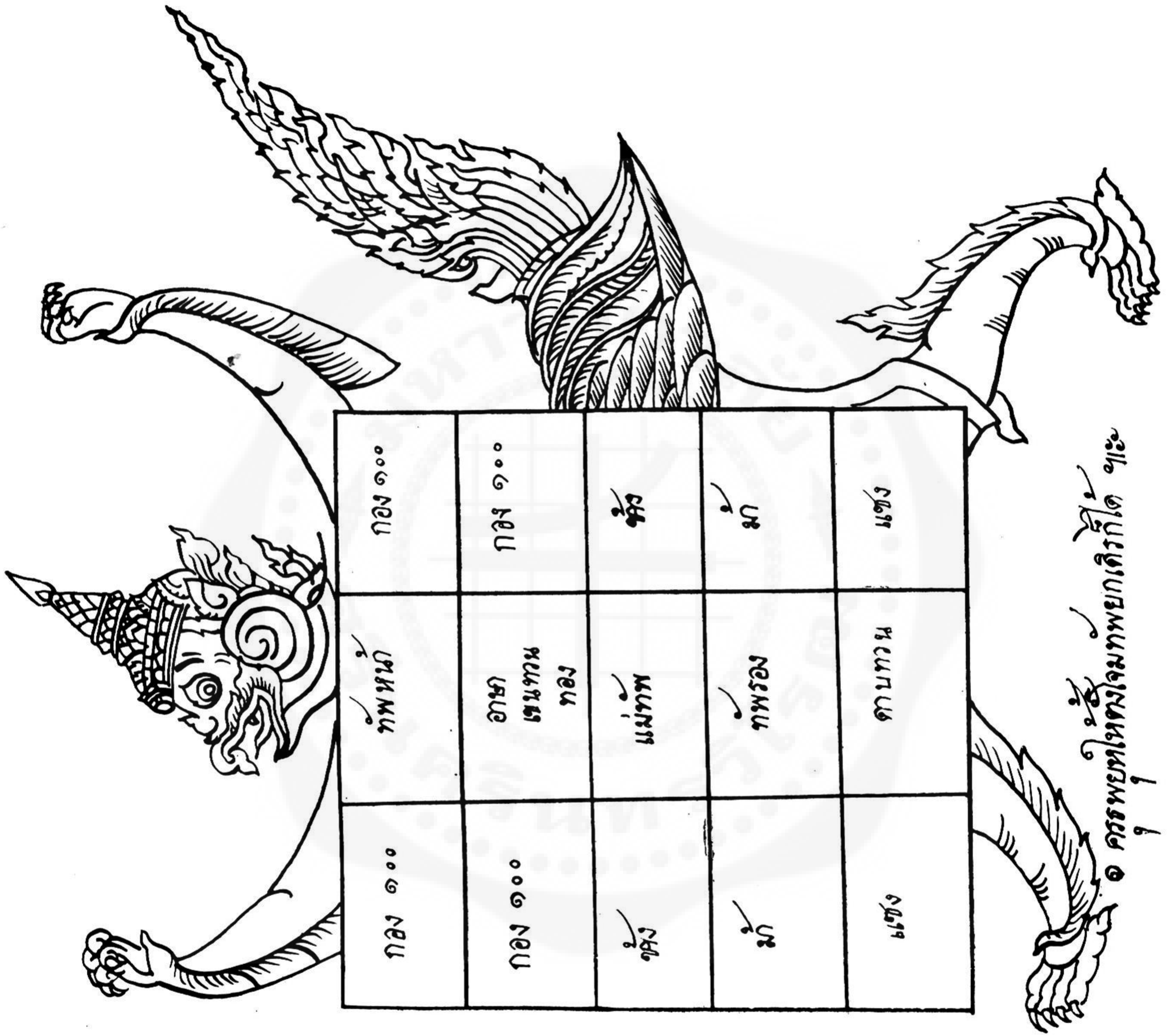

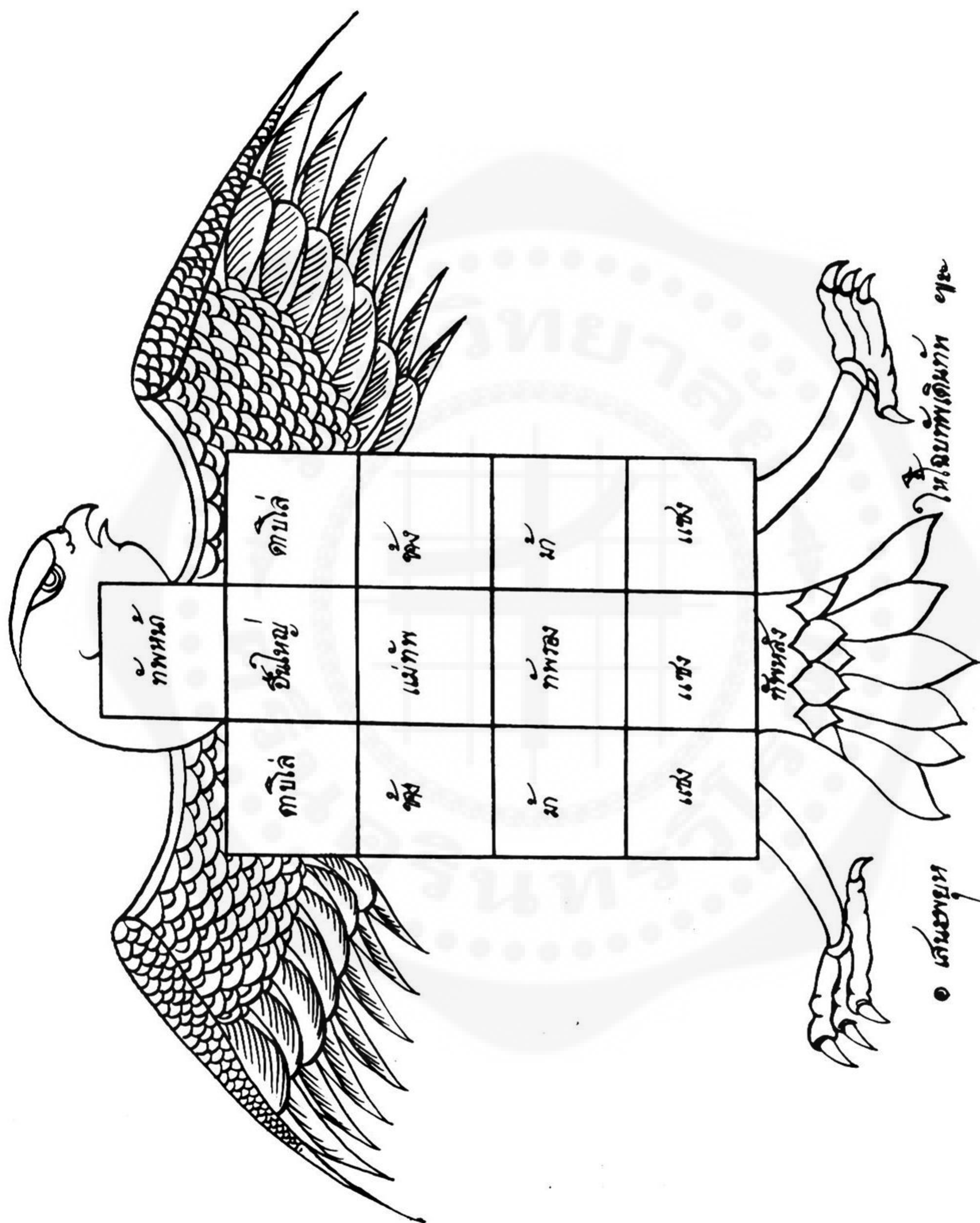
๗๖
๓๕๓๗

๑) ชื่อเพลงไทย

๑ การกักขังปลาในตู้กระจก

๐ เสนาบดี

๐ เสนาบดี

